

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Critical literacy – finns det i läromedlen?

En jämförande analys av två läromedel i svenska för årskurs 3 och deras relation till critical literacy.

KURS: *Examensarbete för grundlärare F-3, 15 hp*

PROGRAM: *Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3*

FÖRFATTARE: *My Söderberg*

EXAMINATOR: *Mattias Fyhr*

TERMIN: *VT19*

SAMMANFATTNING

My Söderberg

Critical literacy – finns det i läromedlen?

En jämförande analys av två läromedel i svenska för årskurs 3 och deras relation till critical literacy.

Critical literacy – does it exist in teaching materials?

A comparative analysis of two teaching materials for 3rd grade Swedish and their connection to critical literacy.

Antal sidor: 34

I en alltmer globaliserad och digitaliserad värld krävs ett kritiskt förhållningssätt till den information man möter, alltså ett critical literacy-perspektiv. Med läromedel som en central del av undervisningen är det av intresse att undersöka om läromedel främjar critical literacy. Därför är syftet med denna studie att undersöka och sammanställa om, och i så fall hur, läromedlen *ABC-klubben* samt *Livet i Bokstavslandet* läsebok, arbetsbok och lärarhandledning för årskurs 3 gör det möjligt att arbeta med critical literacy.

Med utgångspunkt i en kombination av kvalitativ och kvantitativ metod sammanställs materialet, de frågor och uppgifter som återfinns i läromedlen *ABC-klubben* och *Livet i Bokstavslandet*, i tre tabeller. Tabellerna är kategoriserade enligt Allan Luke och Peter Freebodys fyra praktiker, Sten-Olof Ullströms uppgiftskulturer samt huruvida uppgifterna utförs enskilt eller tillsammans med andra. Genom en jämförande analys undersöks dessa läromedel för att ta reda på om och i så fall hur critical literacy representeras.

Frågor och uppgifter som stödjer ett kritiskt förhållningssätt finns i båda läromedel, det representeras däremot på skilda sätt. Ytterst få frågor och uppgifter uttrycks explicit vara av kritisk karaktär utan det är snarare upp till läraren att se den möjlighet det skapar. Det är alltså inte frågorna och uppgifterna ensamma som blir ett critical literacy-arbete utan de kan snarare bli det beroende på hur de sedan tillämpas i undervisningen.

In a globalized and digitalized world there is a greater demand for a critical approach towards the flow of information, ergo a critical literacy perspective. With teaching materials as a central part of education it is of interest to research if teaching materials foster critical literacy. Therefore it is the purpose of this study to examine and compile if and in that case how the teaching material *ABC-klubben* and *Livet i Bokstavslandet* textbook, workbook and teacher's manual for grade 3 makes it possible to work with critical literacy.

Based on a combination of a qualitative and quantitative method the material that is found in the teaching materials *ABC-klubben* and *Livet i Bokstavslandet* is compiled in three charts. The charts are categorized according to Allan Luke and Peter Freebodys four resources, Sten-Olof Ullström's task cultures and whether the tasks are done alone or with others. Through a comparative analysis the teaching materials are examined to find out whether critical literacy is represented.

Questions and tasks that support a critical approach is present in both teaching materials, although represented in different ways. Few questions and tasks are explicitly told to be of a critical character, it is rather up to the teacher to see the opportunity. It is not the questions and tasks alone that become critical literacy, but rather how they are applied in the teaching.

Sökord: Critical literacy, läromedelsgranskning, jämförande analys, läromedel, literacy

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
3. BAKGRUND	4
3.1 LITERACY OCH LUKE & FREEBODYS FYRA PRAKTIKER	4
3.2 CRITICAL LITERACY.....	5
3.2.1 <i>Tillämpning av ett critical literacy-perspektiv i en klassrumskontext.....</i>	<i>6</i>
3.2.2 <i>Effekterna av ett critical literacy-perspektiv i en klassrumskontext.....</i>	<i>7</i>
3.3 DET SOCIOKULTURELLA PERSPEKTIVET.....	8
3.4 SKOLANS UPPGIFTSKULTURER	8
3.5 STYRDOKUMENT I RELATION TILL CRITICAL LITERACY	9
4. METOD.....	11
4.1 KVALITATIV OCH KVANTITATIV METOD SAMT TRIANGULERING	11
4.2 ETISKT STÄLLNINGSTAGANDE.....	12
4.3 URVAL.....	12
4.4 ABC-KLUBBEN	14
4.4.1 <i>Sammanfattning av kapitel 6 i ABC-klubben.....</i>	<i>15</i>
4.4.2 <i>Sammanfattning av kapitel 18 i ABC-klubben.....</i>	<i>15</i>
4.5 LIVET I BOKSTAVSLANDET.....	15
4.5.1 <i>Sammanfattning av kapitel 3B i Livet i Bokstavlandet.....</i>	<i>16</i>
4.5.2 <i>Sammanfattning av kapitel 5B i Livet i Bokstavlandet.....</i>	<i>17</i>
4.6 GENOMFÖRANDE OCH MATERIALANALYS.....	17
5. RESULTAT	19
5.1 LÄSEBOKENS TEXTER I RELATION TILL FRÅGOR OCH UPPGIFTER I ARBETSBOKEN OCH LÄRARHANDLEDNINGEN	19
5.1.1 <i>Läsebok och texttyp.....</i>	<i>19</i>
5.1.2 <i>Arbetsboken i relation till läsebokens text.....</i>	<i>20</i>
5.1.3 <i>Lärohandledningen i relation till läsebokens text.....</i>	<i>20</i>
5.2 FRÅGOR OCH UPPGIFTER I ARBETSBOKEN I RELATION TILL ETT KRITISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	22
5.2.1 <i>Frågor och uppgifter enligt Luke och Freebodys fyra praktiker.....</i>	<i>22</i>
5.2.2 <i>Frågor och uppgifter enligt Ullströms uppgiftskulturer.....</i>	<i>23</i>
5.2.3 <i>Frågor och uppgifter enligt om den ska utföras enskilt eller tillsammans</i>	<i>24</i>

5.3 LÄRARHANDLEDNINGENS UPPGIFTER I RELATION TILL ETT KRITISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	24
5.3.1 <i>Frågor och uppgifter enligt Luke och Freebodys fyra praktiker</i>	25
5.3.2 <i>Frågor och uppgifter enligt Ullströms uppgiftskulturer</i>	26
5.3.3 <i>Frågor och uppgifter enligt om den ska utföras enskilt eller tillsammans</i>	26
5.4 SAMMANFATTNING	27
6. DISKUSSION.....	30
6.1 METODDISKUSSION.....	30
6.2 RESULTATDISKUSSION.....	31
6.3 FRAMTIDA FORSKNING.....	34
7. REFERENSER	35
8. BILAGOR	1
8.1 BILAGA 1 – KATEGORISERING ENLIGT LUKE & FREEBODYS FYRA PRAKTIKER.....	1
8.2 BILAGA 2 - KATEGORISERING ENLIGT ULLSTRÖMS UPPGIFTSKULTURER.....	10
8.3 BILAGA 3 - KATEGORISERING ENLIGT OM UPPGIFTEN SKA ARBETAS MED ENSKILT ELLER TILLSAMMANS.....	19

1. Inledning

Tillämpning av ett critical literacy-perspektiv i en klassrumskontext bidrar till en ökad förståelse för omvärlden och en ökad förmåga att kritiskt granska och tolka olika texter (Söderberg & Åhman, 2018). Begreppet critical literacy beskrivs mer ingående i bakgrunden (kap. 3.2). Forskning om critical literacy har visat att när critical literacy tillämpades i undervisningen gjordes det genom att diskutera och ifrågasätta de texter man möter. Samtidigt som eleverna själva ska vara aktiva deltagare och upptäcka vad som står mellan raderna eller tas för sanning, måste läraren leda eleverna. Eftersom det är genom frågor och samtal eleverna blir kritiska till texten har läraren en viktig roll (ibid.).

Elever som nybörjare och inte är erfarna läsare när det kommer till att vara kritisk behöver hjälp med att avkoda budskapen i texten eftersom de är i början av sin läsförståelseutveckling. Lärarens uppdrag är då att gå steget längre än att enbart ställa vad-, varför-, när- eller varfrågor, så kallade innehållsfrågor, och ställa öppna frågor eller dilemmafrågor som öppnar upp för diskussioner där olika perspektiv och synvinklar lyfts fram (ibid.). Dagens globaliserade och digitaliserade samhälle kräver att människor är kritiska mot de texter och den information de möter samt den egna tolkningen av detta (Janks, 2014b). Utbildningen måste därför förbereda eleverna för ett samhälle som hela tiden förändras snabbt och oförutsägbart genom att möjliggöra utvecklande av självständigt och kritiskt tänkande (ibid.).

Forskningen inom critical literacy behandlar till största del aktionsforskning där verksamma lärare delar med sig av sina framgångar med att arbeta med ett kritiskt förhållningssätt i grundskolans lägre årskurser. Anna Lyngfelt (2006) lyfter att forskningen kring läromedel i svenskämnet är begränsat, men att forskning som anknyter till ämnets innehåll och de värderingar som präglar och präglar skolans verksamhet finns i större utsträckning. De sökningar jag själv genomfört har inte gett en annorlunda syn på forskningsområdet. Eftersom det inte finns någon statlig läromedelsgranskning ska lärare själva avgöra vilka läromedel som är lämpliga är det viktigt för lärare att ha kunskap om de läromedlen som finns samt hur de kan analyseras (Ammert, 2011; Nationalencyklopedin, u.å.a). Niklas Ammert (2011) menar precis som Ann-Christine Svensson (2011) att läromedel i allmänhet men specifikt läroböcker har en central roll i undervisningen.

Svensson (2011) påpekar att läroböcker är ett av de viktigaste verktygen i all modern undervisning. Därför anser jag att det skulle vara intressant att ta reda på om och i så fall hur läroböcker möjliggör ett kritiskt förhållningssätt. Eftersom lärarens uppdrag är att leda

eleverna in i samtal som lyfter olika synvinklar anser jag även att lärarhandledningen är viktig att analysera då den kan uppmana läraren att genomföra aktiviteter där eleverna tillsammans med andra tillägnar sig innehållet eller att eleverna ska arbeta enskilt.

Eftersom det är först i årskurs 3 eleverna ska ha uppnått det som preciseras i kunskapskraven gjordes en begränsad undersökning bland aktiva lärare i årskurs 3. Resultatet av den undersökning visade att läromedlen *ABC-klubben* och *Livet i Bokstanslandet* användes av en majoritet och kommer därför vara de läromedel som undersöks i denna studie.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka och sammanställa om och i så fall hur läromedlen *ABC-klubbens* samt *Livet i Bokstanslandets* läsebok, arbetsbok och lärarhandledning för årskurs 3 gör det möjligt att arbeta med critical literacy.

För att besvara detta syfte väljs två avsnitt ut ur respektive läsebok som behandlar berättande- och faktatexter, vilka jämförs med arbetsbok och lärarhandledning. Syftet avses besvaras genom följande frågeställningar:

- Hur relaterar läsebokens texter till frågor och uppgifter i arbetsboken och lärarhandledningen?
- På vilket sätt och i vilken grad relaterar frågorna och uppgifterna i arbetsboken till ett kritiskt förhållningssätt?
- På vilket sätt och i vilken grad relaterar frågorna och uppgifterna i lärarhandledningen till ett kritiskt förhållningssätt?

3. Bakgrund

I detta kapitel presenteras bakgrunden till studien. Kapitlet inleds med att presentera literacy och Luke & Freebodys fyra praktiker (3.1). Sedan presenteras critical literacy (3.2), tillämpning av ett critical literacy-perspektiv i en klassrumskontext (3.2.1) samt effekterna av ett critical literacy-perspektiv i en klassrumskontext (3.2.2). Därefter förklaras det sociokulturella perspektivet (3.3) och skolans uppgiftskulturer (3.4), för att avslutningsvis presentera styrdokumentet i relation till critical literacy (3.5). I detta arbete kommer begreppen *literacy* samt *critical literacy* användas och inte de svenska översättningarna litteracitet och kritisk litteracitet eftersom de engelska versionerna används i den litteratur som behandlats.

3.1 Literacy och Luke & Freebodys fyra praktiker

Begreppet literacy har ingen specifik eller tydlig tolkning eftersom det innefattar många aspekter av läsning och skrivning (Bergöö & Jönsson, 2012). Att läsa handlar inte om att enbart avkoda skriven och tryckt text eller kopplingen mellan fonem och grafem utan även att läsa av exempelvis kroppsspråk eller omgivningen (Brockmeier & Olson, 2009). Literacy kan kopplas till det vidgade textbegreppet där bilder, film, gester, social interaktion eller musik ses som något som kan läsas. David Barton (2007) beskriver literacy som aktiviteter vi konstant möter i vardagslivet. Dessa aktiviteter är knutna till den kontext man befinner sig i för tillfället, de är kulturellt bundna. Begreppet literacy har blivit ett ord som representerar en mer komplex syn av vad läsning och skrivning innebär (ibid.). Barton (2007) beskriver literacy som ett område som kan ses som en teori och eftersom critical literacy är en förgrening inom literacy kan även detta ses som en teori.

Forskarna Allan Luke och Peter Freebody (1999) identifierade 1990 fyra praktiker som behövs för att utveckla literacy, alltså färdigheter inom språk samt läs- och skrivkunnighet som utvecklas genom socialt samspel (Barton, 2007). Dessa reviderades och förklarades ytterligare i Luke och Freebodys text *Further Notes on the Four Resources Model* (1999). De praktiker som Luke och Freebody (1999) benämner som nödvändiga för en läsare i en postmodern och textbaserad kultur är, praktiker som stödjer kodningsförmågan, praktiker som stödjer den semantiska förmågan, praktiker som stödjer den pragmatiska förmågan samt praktiker som stödjer den kritiska förmågan.

Praktiker som stödjer kodningsförmågan ska bygga på aktiviteter där eleverna får möjlighet att knäcka koden, koppla samman grafem med fonem, för skrivna texter samt känna igen och

använda centrala drag och meningsuppbyggnader. I detta inkluderas alfabetet, ljud i ord, stavning samt strukturella konventioner och mönster (Luke & Freebody, 1999). För att utveckla den semantiska förmågan behövs praktiker som möjliggör för eleverna att delta i förståelse och författande av meningsfull text som kan vara antingen skriven, visuell eller talad. Detta ska göras med hänsyn till varje texts interna meningssystem i relation till elevernas kunskap och erfarenheter av andra meningssystem, texter och kulturella diskurser (ibid.). Den pragmatiska förmågan utvecklas genom praktiker där eleven använder texter funktionellt genom att veta om att textens struktur, ton, formalitet och hur texten är sammansatt beror på dess sociala och kulturella funktion. Vid utvecklingen av den kritiska förmågan möter eleven praktiker som möjliggör kritisk analys av texter. Genom att kritiskt analysera och omdesigna textens mönster och diskurser får eleven kunskap om att texter inte är ideologiskt neutrala eller neutrala överhuvudtaget eftersom de representerar särskilda synpunkter samtidigt som författaren väljer att inte representera andra synpunkter (ibid.). Fortsättningsvis kommer praktiker som stödjer kodningsförmågan benämnas som kodningsförmågan, praktiker som stödjer den semantiska förmågan benämnas som den semantiska förmågan, praktiker som stödjer den pragmatiska förmågan benämnas som den pragmatiska förmågan och praktiker som stödjer den kritiska förmågan benämnas som den kritiska förmågan.

Avsikten är att fokus inte ska vara att hitta en metod som är den rätta utan på undervisningen som helhet (Luke & Freebody, 1999). Deras avsikt var snarare att visa att det inte fanns en metod som är bäst utan att beskriva praktiker som möjliggör utvecklingen av literacy och som kan organiseras på många olika sätt. De ville formulera praktiker som både bekräftade de literacy-praktiker som redan användes i undervisningen och öppnade upp för utveckling (ibid.). Karin Jönsson (2009) tolkar och beskriver dessa fyra praktiker som ”en karta över de möjliga resurser som borde finnas i alla klassrum”.

3.2 Critical literacy

Critical literacy är ett begrepp under utveckling och det finns olika tolkningar av dess innebörd (Bergöö & Jönsson, 2012). Ulla Damber och Berit Lundgren (2015) beskriver det som ett kritiskt förhållningssätt till text men även till omvärlden, vilket innebär att information, talad eller skriven, inte enbart tas för sanning utan även kritiskt analyseras och tolkas. När critical literacy används i en klassrumskontext har man ett kritiskt perspektiv i sin läsning med fokus på att synliggöra makt, kön, klass och etnicitet (ibid.). På ett liknande vis beskrivs begreppet av Kerstin Bergöö och Karin Jönsson (2012) som ”ett demokratiskt och kritiskt språkarbete

kring sociala rättvisefrågor”. Begreppet critical literacy kommer i denna studie behandlas som ett kritiskt förhållningssätt och språkarbete till text med makt, kön, klass och etnicitet i åtanke. Hur ett sådant arbete kan se ut i praktiken exemplifieras i nästkommande avsnitt, 3.2.1.

3.2.1 Tillämpning av ett critical literacy-perspektiv i en klassrumskontext

När critical literacy används i en klassrumskontext skapar läraren utrymme för att belysa och ifrågasätta orättvisor och privilegier i texter (Vasquez, 2004). Arbetet involverar att lärare tillsammans med elever utforskar hur texter har olika effekter i olika sammanhang (Comber & Nixon, 2004). Att ha ett critical literacy-perspektiv i sin undervisning kräver att man som lärare förstår att det finns en maktrelation vid användandet av språk och bilder. De som författar texter, producerar bilder och på andra sätt använder språk och bild väljer vilka ord eller bilder de använder och vilka de inte använder. Detta betyder att de kan exkludera och inkludera. Genom det kan de förmedla en ståndpunkt och påverka lyssnare, läsare och tittare på olika sätt. När detta förhållningssätt används i undervisningen för de tidiga skolåren hamnar ifrågasättandet i fokus. Lärarna försöker hjälpa eleverna att se vad de tar för sanning i det de läser och skapa ett kritiskt förhållningssätt (Bourke, 2008; Comber & Nixon, 2004; Hermann-Wilmarth, Lannen & Ryan, 2017). Detta exemplifieras i Ryan T. Bourkes (2008) studie där han tillsammans med sina elever diskuterade och ifrågasatte klassiska sagor samt hur dessa hade kunnat skrivas om och utspela sig utifrån andra karaktärers perspektiv. Liknande exempel går att se i Katherine Norris, Lisa Lucas och Catherine Prudhoes (2012), Jill M. Hermann-Wilmarth, Rosemary Lannen och Caitlin L. Ryans (2017) samt Rawia Hayiks (2016) studier. Genom att diskutera och jämföra hur män och kvinnor porträtteras går det att lyfta normer som tas för sanning, vilket åskådliggörs i Hermann-Wilmarth et al. (2017) samt Hayik (2016) studier. Genom detta arbete går man ett steg längre än att knäcka koden, skapa mening samt använda text och börjar analysera text med både hur texten i sig fungerar och hur den påverkar omvärlden i åtanke (Comber & Nixon, 2004).

Barbara Comber och Helen Nixon (2004) är tydliga med att det inte finns ett universellt sätt att tillämpa critical literacy i undervisningen men att det finns sju principer som undervisningen oftast bygger på: 1) utgå ifrån elevernas närmiljö, 2) undersöka och analysera praktiker för, effekter av samt relationen mellan makt och språk, 3) kartlägga elevernas kunskap och vägar till förståelse, 4) ändra texter med politiskt syfte och texter med en koppling till världen för att se det ur olika perspektiv, 5) bryta ned texter som tas för sanning i skolan, 6) använda kulturellt lokala texter, och 7) undersöka maktutövning (ibid., egen översättning). Elevernas vardagsliv, egna intressen och det de kan relatera till blir det centrala i

undervisningen när dessa principer appliceras. Utgångspunkten i critical literacy-arbetet blir därför det eleverna har en förförståelse för, känner igen sig i och är intresserade av för att sedan arbeta vidare med det som hamnar utanför dessa ramar (Comber & Nixon, 2004). Luke och Freebody (1999) förklarar critical literacy-arbete på ett liknande sätt och inkluderar transformering och omskrivandet av text i arbetet. De lyfter även att elever behöver en medvetenhet om att texter inte är ideologiskt neutrala samt att texten representerar särskilda synpunkter och exkluderar andra. Med den kunskapen i åtanke kan de kritiskt analysera och omvandla texten eftersom de mönster och diskurser texten bygger på kan omvandlas.

3.2.2 Effekterna av ett critical literacy-perspektiv i en klassrumskontext

Hilary Janks (2014a och 2014b) lyfter att det är i sociala interaktioner, delgivandet av upplevelser och bakgrunder, som lärandet sker. Detta leder till en ökad förståelse för omvärlden. När elever får delta i sådana sociala interaktioner ökar även deras förståelse för omvärlden (Janks, 2014b; Hermann-Wilmarth et al., 2017). Denna effekt lyfts av Ulla Damber (2010) som viktig då världen sammanlänkas och olika kulturer möts i skolan och samhället och är därför multikulturell. Förutom detta har alla elever olika bakgrunder, intressen, upplevelser och förväntningar (Damber, 2010).

Det är när språket används i sociala sammanhang som det påverkar identitet och kultur (Damber, 2010). Det är därför nödvändigt för eleverna att vara medvetna om olika uppfattningar och perspektiv för att förstå sin omvärld samt skapa en djupare förståelse för text och information (Chamberlain, 2015; Janks, 2014a). För att eleverna ska kunna tolka texter där budskap inte uttrycks i ord, alltså läsa mellan raderna, samt vara kritiska läsare är det väsentligt att undervisningen behandlar multimodala texter i olika kontexter (Chamberlain, 2015; Huang, 2015; Meller et al., 2009). I en studie av Hayik (2016) granskade hon tillsammans med sina elever olika sagor för att synliggöra könsroller. Genom ett critical literacy-arbete där läraren ställde öppna frågor började eleverna själva ifrågasätta normerna i sagorna och upptäckte att sagorna kunde tolkas på olika sätt (ibid.). Bourke (2008) gjorde på ett liknande vis i sin studie och kom till samma slutsats, att genom att låta eleverna själva ifrågasätta och upptäcka olika sätt att tolka text på ökar deras förmåga att läsa mellan raderna.

Genom critical literacy-arbetet synliggörs de normer, oskrivna regler eller ideal en person förväntas anpassa sig efter, som samhället är uppbyggt av samt hur normerna påverkar samhället (Bourke, 2008; Janks, 2014a; Hayik, 2016; Hermann-Wilmarth, 2017; Nationalencyklopedin, u.å.b; Norris et al., 2012). Exempelvis lyfter Hayik (2016) att normer är något som tas för sanning och genom att ifrågasätta normer identifieras de. Detta är även

centralt i Bourkes (2008) studie där ifrågasättandet av normer leder till diskussioner kring dem och vad som ses som rätt och fel.

3.3 Det sociokulturella perspektivet

Lärande och utveckling sker enligt det sociokulturella perspektivet genom kommunikation och interaktion, genom socialt samspel. Perspektivet beskrivs av Roger Säljö (2014) som: ” [...] att kunskap inte är något som överförs mellan människor utan i stället något vi deltar i”. En central tanke inom det sociokulturella perspektivet är att människan är under ständig utveckling och att detta är det naturliga tillståndet (Säljö, 2014). När lärande och utveckling är en konstant process är människan alltid nära att lära sig något nytt. Detta kallas för den närmaste proximala utvecklingszonen (ibid.). Säljö (2014) exempel på vad detta skulle kunna innebära är att en elev som lärt sig addera ensiffriga tal senare kan appropriera samma principer för att addera tvåsiffriga tal. Appropriering innebär att man använder det som redan är bekant eller de kulturella redskap man redan har för att förstå och lära (ibid.). Kulturella redskap eller verktyg används för att förstå och agera i omvärlden och är en del av vad som kallas mediering (Säljö, 2014). Literacy, och även critical literacy, är starkt sammanbundet eftersom utvecklingen av literacy bygger på det sociala samspelet (Barton, 2007). I skolans värld fungerar lärarens handlingar som mediering och de undervisningsätt som läraren väljer blir kulturella redskap (Svensson, 2011). Läroboken kan därför ses som ett kulturellt redskap när läraren använder den för att förmedla kunskap.

3.4 Skolans uppgiftskulturer

Enligt Sten-Olof Ullström (2009) har hela skolan idag en så kallad ”uppgiftskultur”. Detta innebär att läromedel är uppbyggda på att lösa olika former av uppgifter och att lärandet därmed bygger på att lösa olika sorters uppgifter. Inom ämnen som till exempel matematik och naturkunskap är det enligt Ullström (2009) en självklarhet att böcker är uppbyggda med uppgifter. Problemlösning är en central del inom lärandet och det är inte heller orimligt att undervisningen bygger på olika former av uppgiftslösning.

Uppgiftskulturen inom svenskämnet kan sammanfattas i tre kategorier: uppgifter som läskontroll, uppgifter som flykt från texten och uppgifter för att dikta vidare (Ullström, 2009). Uppgifter som läskontroll inkluderar frågor som man kan benämna som studiefrågor, innehållsfrågor eller kontrolluppgifter, de handlar helt enkelt om läsning på en basal nivå där

frågorna kontrollerar om eleven läst och förstått det som uttryckligen står i texten. Dessa uppgifter är slutna frågeställningar där erfarenheter utanför texten har ytterst liten betydelse. Uppgifter som flykt från texten rör sig närmre läsarens erfarenheter eftersom svaret på uppgifterna inte går att hitta i texten. Förståelsen av texten är inte längre i centrum utan uppgifterna blir allmänna och går ofta att diskutera utan att ha läst texten. Uppgifter för att dikta vidare har egentligen inte heller en direkt koppling till ursprungstexten utan texten bildar snarare en gemensam referenspunkt som eleverna skriver egna texter utifrån. Ingen av dessa uppgiftskategorier behandlar uttryckligen reflektion eller tolkning av texten som läses (ibid.).

3.5 Styrdokument i relation till critical literacy

Skollagen (2010:800) fastställer att skolan som demokratisk verksamhet har en skyldighet att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället bygger på. I detta ingår individens frihet, alla människors lika värde samt jämställdhet. Detta uppdrag gäller alla som på något vis verkar inom utbildningsväsendet (ibid.). I läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2018) preciseras detta ytterligare genom skrivningen om att ingen ska utsättas för diskriminering i skolan på grund av exempelvis kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning. Det uttrycks även att eleverna ska utveckla en förståelse för sin omvärld eftersom samhället internationaliseras och rörligheten i världen ökar. Utbildningen ska genom detta arbete förbereda eleverna för att vara en aktiv deltagare i samhället samt kunna navigera och agera i en komplex verklighet (ibid.).

I svenskämnet kursplan står det att eleverna genom undervisning ska få möjlighet att utveckla språket för att kunna uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften samt för att tänka, kommunicera och lära (Skolverket, 2018). Undervisning ska även ge möjlighet för eleverna att utveckla kunskaper om hur man söker men också kritiskt värderar information från olika källor, vara källkritisk. Genom att möta och få kunskaper om skönlitteratur och olika typer av text från olika delar av världen samt olika tider ska eleverna förutom att utveckla sin egen identitet och sitt eget språk även utveckla sin förståelse för omvärlden (ibid.). Enligt kunskapskraven för årskurs 3 ska eleven kunna skriva berättande text med tydlig inledning, handling och avslutning samt kunna återge information i enkla former av faktatexter. Trots att det centrala innehållet lyfter att eleverna ska möta och arbeta med instruerande text är det inget som krävs att de kan i slutet av årskurs 3. Den texttypen finns heller inte med i

kunskapskraven för årskurs 6 eller 9 trots att det finns i det centrala innehållet för respektive årskurser (Skolverket, 2018). Texttyper benämns i en del av litteraturen som genretext, men eftersom Skolverket (2018) använder begreppet texttyp kommer det även att användas i detta arbete. Användningen av texttyp istället för genretext är för att undvika förvirring kring begreppet genre och att det även kan syfta på litterära genrer såsom fantasy och deckare.

4. Metod

I följande kapitel beskrivs inledningsvis kvalitativ och kvantitativ metod samt triangulering (4.1). Därefter följer en redovisning av etiska ställningstaganden (4.2), studiens urval (4.3) samt läromedlen *ABC-klubben* (4.4) och *Livet i Bokstavslandet* (4.5). Avslutningsvis beskrivs genomförandet och materialanalysen (4.6).

4.1 Kvalitativ och kvantitativ metod samt triangulering

För att besvara syftet ”att undersöka och sammanställa om och i så fall hur läromedlen *ABC-klubbens* samt *Livet i Bokstavslandets* läsebok, arbetsbok och lärarhandledning för årskurs 3 gör det möjligt att arbete med critical literacy” används en kombination av kvalitativ och kvantitativ metod. Eftersom syftet är att sammanställa andelen uppgifter som behandlar critical literacy och undersöka hur läromedlen kan göra ett critical literacy-arbete möjligt ansågs en kombination av metoderna vara nödvändig. Genom kvantifieringen, sammanställningen av andelarna, av uppgifter skapas en överblick av materialet och skillnader så väl som likheter kan identifieras (Bryman, 2008). När flera metoder används för att undersöka samma syfte kallas det för triangulering, vilket ger högre validitet enligt Alan Bryman (2008). Trianguleringen tillämpas dels genom att använda både kvalitativ och kvantitativ metod, dels genom att tabellerna skapats utifrån flera forskningsperspektiv. Användningen av tre olika tabeller med olika kategoriseringar gjordes med triangulering i åtanke eftersom det ger fler infallsvinklar av huruvida läromedlen tillämpar critical literacy. Därför analyseras varje tabell för sig innan de tillslut sätts i kontrast till varandra.

Användningen av kvalitativ och kvantitativ metod i samma studie förbättrar även integriteten i resultaten samtidigt som de kompenserar och förklarar varandra (Bryman, 2008). Båda metoder har styrkor och svagheter och när de kombineras kan den ena kompensera för det som anses en svaghet hos den andra. Till exempel väger den kvalitativa metod upp för kvantifieringen genom att visa på likheter och skillnader på detaljnivå eftersom fokus ligger på orden och formuleringarna. Den kvantitativa metoden kan däremot ge en överblick som visar likheter och skillnader i helheten (ibid.). Det kvalitativa kan därför förklara det som synliggörs av kvantifieringen och vice versa.

Den data som samlas in i denna studie är de frågor och uppgifter som återfinns i läromedlet. De sammanställs i tre tabeller (bilaga 1, 2 och 3) som har det sociokulturella perspektivet, Luke och Freebodys fyra praktiker samt Ullströms uppgiftskulturer som utgångspunkt. En

jämförande analys tillämpas utifrån dessa tabeller och läromedlen jämförs dels med varandra, dels med det sociokulturella perspektivet, critical literacy och Luke och Freebodys fyra praktiker.

4.2 Etiskt ställningstagande

Inledningsvis gjordes en begränsad undersökning bland lärare och studenter i F-3 i en Facebook-grupp, vilket förklaras ytterligare i kapitel 4.2. Detta gjordes i enlighet med Vetenskapsrådets fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Eftersom studiens fokus är på läromedel och dess innehåll behandlar det etiska ställningstagandet enbart den del av studien då det krävdes utomstående deltagare, alltså omröstningen på Facebook. Informationskravet innebär att deltagarna i undersökningen får information om vad deras deltagande innebär samt studiens syfte. Deltagandet ska vara frivilligt och deltagarna ska när som helst kunna avbryta sin medverkan (ibid.). Deltagande i undersökningen var frivilligt och de som deltog kan när som helst gå tillbaka till inlägget och ta bort sitt svar. Innan deltagande fick de tillfrågade veta att undersökningen gäller ett examensarbete som behandlar läromedelsgranskning. Eftersom anonymitet inte är möjlig på Facebook kommer även inlägget tas bort efter studiens genomförande. Deltagarna måste enligt samtyckeskravet att samtycka till att delta i undersökningen och i vissa fall krävs även samtycke från föräldrar eller vårdnadshavare (ibid.). Genom att svara på undersökningen lämnar deltagaren sitt samtycke i det här fallet och eftersom aktiva lärare inte kan vara under 15 år krävs inget samtycke från föräldrar eller vårdnadshavare. Undersökningen kräver inga känsliga uppgifter och informationen som samlas in behandlar inga uppgifter som ses som etiskt känsliga. Eftersom deltagarna däremot inte kan delta anonymt i det här fallet inlägget raderas efter studien. Detta för att uppfylla konfidentialitetskravet som innebär att personer som deltar ska ges största möjliga konfidentialitet och för att obehöriga inte ska kunna ta del av personuppgifter (Vetenskapsrådet, 2002). Informationen ska heller inte användas för något annat än för forskningsändamål och ska inte påverka deltagaren enligt nyttjandekravet (ibid.).

4.3 Urval

Det som ska undersökas i arbetet är läroböckerna *ABC-klubben* och *Livet i Bokstavslandet*; läsebok, arbetsbok och lärarhandledning. Läroböckerna valdes genom en begränsad

undersökning bland lärare. I en Facebook-grupp för lärare och studenter i årskurs F-3 med över 30 000 medlemmar publicerades ett inlägg av mig där det frågades vilket läromedel de för närvarande använde i årskurs 3 på deras skola. Att göra undersökningen på Facebook valdes eftersom det blir en spridning av lärare på många olika skolor och på många olika platser. Under frågan publicerades sex alternativ och de tillfrågande kunde även lägga till egna alternativ om de använde sig av andra material. I frågan specificerades att läroböckerna skulle bestå av en läsebok, arbetsbok och lärarhandledning. Resultatet visade att 95 av de 133 som svarade använde sig av läromedlet *ABC-klubben* och att 30 använde läromedlet *Livet i Bokstavslandet*. De andra läromedlen användes enbart av enstaka lärare och två uppgav att inte använde sig av något färdigt läromedel överhuvudtaget. Resultatet är taget från den 9 april 2019 och kan ändras eftersom inlägget ligger kvar i gruppen och de som vill fortfarande kan svara. Inlägget tas däremot bort så fort studien är slutförd.

Fokus i studien hamnar på frågorna och uppgifterna från arbetsboken och lärarhandledningen och deras relation till texten som går att återfinna i läseboken. Dessa uppgifter tolkas och analyseras med hjälp av Luke och Freebodys fyra praktiker, Ullströms uppgiftskulturer samt det sociokulturella perspektivet för att ta reda på hur de gör ett critical literacy-arbete möjligt. Denna kategorisering valdes eftersom Luke och Freebodys fyra praktiker är praktiserade och välbeprövade, Ullströms uppgiftskulturer kan ge en inblick i vilka sorts uppgifter som används och critical literacy är starkt sammankopplat med det sociokulturella perspektivet eftersom de delar synen på att lärande är något som sker i samspel med andra.

För att begränsa studien beslutades att enbart analysera de kapitel i läromedlen som behandlade berättande- eller faktatext. I läroplanens centrala innehåll för årskurs 1–3 ska berättande-, fakta-, och instruerandetext tas upp i undervisningen men kunskapskraven i årskurs 3 finns enbart krav på att eleverna ska kunna använda berättande- och faktatext på ett tydligt och fungerande sätt (Skolverket, 2018). Eftersom kapitel 3B och 5B i *Livet i Bokstavslandet* samt kapitel 6 och 18 i *ABC-klubben* fokuserar på berättande- och faktatext valdes dessa. *ABC-klubbens* arbetsboks delbok språknycklar inkluderades även då två kapitel berör berättande- och faktatext. A-kapitlen i *Livet i Bokstavslandet* exkluderades även eftersom de inte tar upp texttyperna.

4.4 ABC-klubben

ABC-klubben för årskurs 3 genomsyras av möten med olika texttyper samt systematisk undervisning i läsförståelse och språkutveckling enligt författarna till läromedlet: Pia Hed Andersson, Ingela Felth Sjölund, Mats Wänblad och Barbro Westlund (2013). Läromedlet består av två läseböcker med olika svårighetsgrad, en arbetsbok i två delar (arbetsbok och språknycklar) samt lärarhandledning. Läseboken finns i två versioner som består av samma berättelse men med olika mycket text. Boken med mer text fungerar även som högläsningbok (Felth Sjölund et al., 2013). Utöver skönlitterär text behandlas även andra texttyper, bland annat faktatext, poesi och instruerandetext. Läseboken är skriven av Mats Wänblad och består sammanlagt av 24 kapitel (Wänblad, 2012).

Den tillhörande arbetsboken innehåller i sin tur två delböcker, arbetsbok samt språknycklar (Felth Sjölund & Hed Andersson, 2013). Arbetsboken är kopplad till de kapitel som läses i läseboken och består även den av 24 kapitel och språknycklar som är tänkt gå in mer på djupet med fem olika moment i fem olika kapitel (Felth Sjölund & Hed Andersson, 2013). Språknycklars kapitel innehåller arbete med olika läsförståelsestrategier, olika texttyper (faktatext, berättande text och instruerande text) samt stavning och språklära (Felth Sjölund et al., 2013). Läsförståelsearbetet utgår ifrån modellen *reciprocal teaching* (RT) som har omarbetats av Barbro Westlund (medskapare av läromedlet) till läsfixarna. För att utveckla sin läsförståelse möter eleverna fyra grundläggande läsförståelsestrategier som symboliseras av spågumman Julia som förutspår och ställer hypoteser, Frågeapan som ställer frågor till texten, Fröken Detektiv som stannar upp och reder ut oklarheter i texten och Cowboy-Jim som sammanfattar innehållet (ibid.). Läsfixarna nämns inte i varken arbetsboken eller i lärarhandledningen i de behandlade kapitlen. Arbetsbokens kapitel 6 och 18 innehåller 10 frågor och uppgifter. I språknycklar återfinns 37 frågor och uppgifter i de två kapitel som behandlar berättande- och faktatext.

Lärarhandledning fungerar dels som handledning för läraren, dels förklarar den metodiken i *ABC-klubbens* vetenskapliga grund enligt Felth Sjölund et al. (2013). Det går även finna facit och kopieringsunderlag i lärarhandledningen. Inledningsvis presenterar Felth Sjölund et al. (2013) koppling mellan läromedlet och läroplanen för grundskolan. De förmågor eleverna enligt läroplanen ska utveckla, centralt innehåll och kunskapskraven skrivs även med. I en tabell går det även se i vilket centralt innehåll som läromedlet behandlar. Sammanlagt finns 71 frågor och uppgifter i handledningen som är kopplade till de kapitel studien har fokus på.

4.4.1 Sammanfattning av kapitel 6 i ABC-klubben

Asta, Bea och Cesar har möte i ett bibliotek eftersom Bea vill visa en sak. Bea tar upp en gammal bok hon hade tagit med sig hem ur väskan. I boken finns svartvita bilder barnen tittar på tills de kom till sidan Bea ville visa. Uppslaget har en faktatext om en gammal vikingagård. I slutet finns en svartvit bild på Olivia Kummelstjärna. När de föreställde sig henne som gammal såg de att det var den gamla tanten i Ödehuset. (Wänblad, 2012)

4.4.2 Sammanfattning av kapitel 18 i ABC-klubben

Asta ligger på en madrass hemma hos Bea och de pratar om rymden och fotboll. Bea berättar varför hon inte vill åka på turneringen, hon vill inte sova borta eftersom hon tycker att det är otäckt att inte ha mamma och pappa att gå till. Asta lovar att inte berätta för någon, inte ens Cesar. Hon funderar på hur hon ska kunna hjälpa Bea om hon inte får berätta för någon. (Wänblad, 2012)

4.5 Livet i Bokstavslandet

Livet i Bokstavslandet är ett relativt nytt läromedel då det togs fram 2017. Det producerades i samarbete med utbildningsradion (UR) och finns även som TV-format på UR.se under samma namn. I lärarhandledningens inledande kapitel beskrivs läromedlet som ett läromedel som bygger på modern läs- och skrivforskning, vilken forskning specificeras inte, samt utgår ifrån läroplanen (Nylund Ek, 2017). Läseboken finns i två versioner där den röda boken har mer text än den gröna. Bilder och innehåll är detsamma oavsett vilken nivå boken har. Texten som hör till läsebokens berättelse är skriven av Ulf Stark och berättande- och faktatext är skrivna av Malin Wedsberg och Karin Örn. Boken består av 8 kapitel som i sin tur är uppdelat i A- och B-kapitel där A-kapitlet är berättande text med en övergripande berättelse och B-kapitel består av texttyper. Arbetet med varje kapitel, A- och B-kapitel, är tänkt att sträcka sig över fyra veckor enligt Nylund Ek (2017).

Arbetsboken är utformad för att passa ihop med Tv-avsnitten men behandlar andra moment från läroplanen (ibid.). Hur frågor och uppgifter i de kapitel som analyseras kopplas till läroplanen framgår inte, det nämns enbart i lärarhandledningens inledande kapitel att de gör det. Uppgifterna i arbetsboken har symboler bredvid som symbol för om svaren finns på raden, mellan raderna eller bortom raderna samt en symbol som visar vilken av lässtrategierna som uppgiften fokuseras på (Nylund Ek & Wedsberg, 2017). I varje kapitel är representationer av lässtrategier med, dessa finns med i elevernas arbetsböcker såväl som i lärarhandledningen.

Dessa fem representationer är: spågumman som förutspår vad som kan tänkas hända i texten, detektiven som reder ut om det är något ord eller uttryck som är svårt, cowboyn som sammanfattar, reportern ställer frågor på tre nivåer till texten; på raderna, mellan raderna och bortom raderna samt konstnären som skapar inre bilder (Nylund Ek, 2017). Dessa representationer utgår ifrån modellerna *reciprocal teaching* (RT) och *transactional teaching* (TSI) enligt Marika Nylund Ek (2017). I arbetsboken finns 21 frågor och uppgifter att arbeta med i kapitel 3B och 5B.

Lärarhandledningen innehåller kopieringsunderlag samt tips på hur arbetet med läsebok och arbetsbok kan struktureras. Enligt kapitlet *språkutvecklande arbetsätt* ska eleverna på ett naturligt sätt träna på *Questioning the Author* (QtA), alltså att eleven gör kopplingar till författaren. Detta förklaras med ”När eleverna får information och tankar från författaren utvecklar de även en förståelse för vad författaren tänkte och ville säga då han skrev texten.” (Nylund Ek, 2017, s. 9). I det inledande arbetet ska eleverna läsa ett författarporträtt av Ulf Stark som återfinns på s. 78–79 i arbetsboken, detta är dock inte ett moment som behandlas i de kapitel som analyseras i denna studie (Nylund Ek, 2017; Nylund Ek & Wedsberg, 2017). Det finns 48 frågor och uppgifter som berör kapitel 3B och 5B i lärarhandledningen. I slutet av handledningen till varje kapitel finns något som kallas språklekar och temaaktivitet. Dessa aktiviteter är fristående från läsebokens handling och det som arbetsboken tar upp. Temaaktiviteterna består av värdegrundsarbete och att något uttryck diskuteras. Språklekar är lekar där någon aspekt av språket behandlas, till exempel i kapitlet om berättande text handlar språkleken om sagor. Som komplement till läsebok, arbetsbok och lärarhandledning finns digital intro. Det är en digital plattform där läraren kan använda sig för att ha gemensamma genomgångar (Nylund Ek, 2017). Eftersom det enbart finns tillgång till läsebok, arbetsbok och lärarhandledning för mig som utför studien kommer inte digital intro analyseras utan enbart nämnas om lärare hänvisas till arbete på den plattformen.

4.5.1 Sammanfattning av kapitel 3B i *Livet i Bokstavslandet*

Kapitlet fokuserar på en berättelse karaktären Ljuba har skrivit. Den handlar om en man och kvinna i ett litet hus. De hade inga egna barn men en dag kom en pojke och knackade på och han blev som deras son. De glömde att de var gamla och trötta och tog hand om honom och pojken byggde en koja som ingen fick komma in i. Mannen ville veta vad som fanns där och klättrade upp när pojken var i skolan. Pojken kom hem under tiden och upptäckte mannen i kojans. Han blev arg och flög upp i kojans. Mannen föll ner och vaknade senare inne i huset. Pojken, kojans och stegen var borta och han kom aldrig tillbaka (Stark, Wedsberg & Örn, 2017).

I slutet av kapitlet finns en ”visste du att...” ruta där det står att sagor ofta har speciella kännetecken, de brukar till exempel börja med ”det var en gång...” och det är vanligt att huvudpersonen är en ung pojke eller flicka och talen 3 och 7 är mystiska (Stark, Wedsberg & Örn, 2017).

4.5.2 Sammanfattning av kapitel 5B i *Livet i Bokstavslandet*

Kapitel 5B består av en faktatext med rubriken ”Hur kom universum till?”. Inledningsvis finns en text om Big bang, om att man inte vet säkert hur universum kom till och hur forskare tror det har hänt. Detta följs av texter om jorden och varför det finns liv på jorden samt hur jorden snurrar, vilket kopplas ihop med månen och hur det kommer sig att den lyser. I slutet av kapitlet står det om stjärnor, stjärnbilder och stjärnfall samt att även solen är en stjärna (Stark, Wedsberg & Örn, 2017).

4.6 Genomförande och materialanalys

Inledningsvis görs en genomläsning av materialet för att skapa en överblick. Till en början lästes de kapitel i läseboken som behandlar fakta- samt berättande text. I *ABC-klubben* lästes kapitel 6 samt 18 och i *Livet i Bokstavslandet* lästes kapitel 3B samt 5B. Efter detta läses de sidor i arbetsboken samt lärarhandledning som är kopplade till dessa kapitel. *ABC-klubbens* arbetsbok är uppdelad i två delar, arbetsboken som är sammankopplade med läsebokens kapitel och språknycklar som fokuserar på de olika texttyperna. Studien kommer även behandla de frågor och uppgifter som finns representerade i de delar av språknycklar som behandlar berättande- och faktatext eftersom dessa kan arbetas med i anslutning till de kapitel som behandlar samma ämne i läsebok samt arbetsbok.

För att analysera materialet plockades alla frågor och uppgifter ut ur läromedlen och sorterades in i tre olika tabeller (se bilaga 1, bilaga 2 samt bilaga 3). För att kunna räkna ut hur stor andel av uppgifterna som finns i varje kategori har uppgifterna, främst gäller det uppgifterna från lärarhandledningarna, vid vissa tillfällen förenklats för att en formulering inte ska innehålla flera olika frågor eller uppgifter. Den första kategoriseringen (se bilaga 1) behandlar Luke och Freebodys (1999) fyra praktiker; 1) kodningsförmågan, 2) den semantiska förmågan, 3) den pragmatiska förmågan samt 4) den kritiska förmågan. Eftersom alla uppgifter och frågor på något vis kräver kodningsförmåga av läsaren har endast de frågor som enbart behandlar alfabetet, ljud i ord, stavning samt strukturella konventioner och mönster redovisas i den första kategoriseringen. Detta eftersom tabellen ska vara enklare att avläsa. Den andra

kategoriseringen (se bilaga 2) har gjorts utifrån de tre uppgiftskulturer som Ullström (2009) beskriver; uppgifter som läskontroll, uppgifter som flykt från texten och uppgifter för att dikta vidare. I den sista kategoriseringen (se bilaga 3) har frågorna och uppgifterna sorterats utefter om de ska utföras enskilt eller tillsammans med andra. Den sista kategoriseringen valdes eftersom enligt det sociokulturella perspektivet sker lärande i samspel med andra. Uppgifter och frågor kan annars återfinnas under mer än en kategori eftersom den kan kräva flera förmågor samtidigt eller utföras på flera olika sätt för att kunna lösas eller besvaras. Sorteringen av frågor och uppgifter kontrollerades och justerades efter första indelningen. Under analysprocessen justerades den ytterligare om det var nödvändigt.

Analys och tolkning av materialet gjordes genom att jämföra läromedlens kategorisering med varandra. För att skapa en helhetsbild av hur frågor och uppgifter var fördelade enligt Luke och Freebodys fyra praktiker, Ullströms uppgiftskulturer samt om de skulle utföras enskilt eller tillsammans sammanställdes det procentuellt. Syftet är att genom det se hur stor del av frågorna som exempelvis stödjer praktiker för utvecklandet av den kritiska förmågan enligt Luke och Freebodys fyra praktiker. Samtidigt som läromedlen jämförs med varandra samt tabeller analyseras frågor och uppgifter djupare genom att gå tillbaka till ursprungsmaterialet och jämföra frågor och uppgifter med varandra. Detta görs för att se till likheter och skillnader i formuleringarna samt för att kunna se om det till exempel är komplexa frågor eller av ett enklare slag.

Eftersom en fråga eller uppgift kan finnas i två kategorier vill jag förtydliga att om det exempelvis står det att 56% av uppgifter ska arbetas med enskilt och 48% av uppgifterna utförs tillsammans med en eller flera andra så beror det på att en eller flera uppgifter finns i båda kategorierna. Att sammanställa det i procent gjordes även eftersom det sammanlagda antalet uppgifter i respektive läromedel är olika och genom att redovisa det i procent blir det en rättvisare representation. Arbetsböckerna och lärarhandledning analyseras först separat eftersom arbetsböcker är riktade till eleven och lärarhandledningen är till för läraren. De frågor och uppgifter som återfinns i lärarhandledningen rör trots detta även eleverna och är menade för dem, därför jämförs även läromedlen som helhet med varandra samt arbetsbok med lärarhandledning.

5. Resultat

Studiens syfte är att undersöka och sammanställa om och i så fall hur läromedlen *ABC-klubbens* samt *Livet i Bokstavslandets* läsebok, arbetsbok och lärarhandledning för årskurs 3 gör det möjligt att arbeta med critical literacy, vilket ska besvaras i detta avsnitt. Inledningsvis presenteras resultatet av frågeställningen ”hur relaterar läsebokens texter till frågor och uppgifter i arbetsboken och lärarhandledningen?” (5.1). Därefter presenteras resultatet av frågeställningen ”på vilket sätt och i vilken grad relaterar frågorna och uppgifterna till ett kritiskt förhållningssätt?” (5.2) och slutligen besvaras den sista frågeställningen ”på vilket sätt och i vilken grad relaterar frågorna och uppgifterna i lärarhandledningen till ett kritiskt förhållningssätt?” (5.3).

5.1 Läsebokens texter i relation till frågor och uppgifter i arbetsboken och lärarhandledningen

I följande avsnitt besvaras den första frågeställningen ”hur relaterar läsebokens texter till frågor och uppgifter i arbetsboken och lärarhandledningen?” genom att *ABC-klubbens* och *Livet i Bokstavslandets* texter i läsboken jämförs med varandra (5.1.1) samt till arbetsbok (5.1.2) och lärarhandledning (5.1.3).

5.1.1 Läsebok och texttyp

Läseböckernas kapitel om berättande- och faktatext har skilda upplägg. *Livet i Bokstavslandet* delar upp kapitlen i A- och B-kapitel där A-kapitlet fokuserar på bokens berättelse och B-kapitlet behandlar en texttyp. Kopplingen till själva berättelsen är det ämne som barnen i berättelsen arbetar med. Eftersom Asta, Bea och Cesar läser och använder faktatexten i berättelsen blir kopplingen mellan *ABC-klubbens* texttyp och bokens berättelse tydligare. Faktatexten används i berättelsens handling och blir en del i berättelsens progression, till skillnad från *Livet i Bokstavslandets* faktatext. I kapitel 18 i *ABC-klubben* behandlas den berättande texten, till skillnad från *Livet i Bokstavslandets* text ges inget exempel på hur en berättande text kan se ut. Texttypen i *Livet i Bokstavslandet* blir ett konkret exempel för eleverna på hur en berättande text kan se ut eftersom texten ska se ut att vara skriven av en av karaktärerna. Förvisso är texten i *ABC-klubben* berättande text, men den ger inget exempel på hur en berättande text kan se ut när den är skriven på deras nivå.

Ingången till att arbeta vidare med texten ser även annorlunda ut i de olika läromedlen. Eleverna väljer ett eget tema att skriva sin berättelse efter i *Livet i Bokstavslandet*. Till skillnad

från detta hamnar fokus istället på att använda sin fantasi för att svara på några frågor i *ABC-klubben* istället för att eleverna ska skriva egna berättelser. Upplägget i *ABC-klubben* ser ungefär likadant ut vid arbetet med faktatext, frågorna i arbetsboken behandlar faktatextens innehåll men man arbetar inte med att skriva en egen faktatext. Detta kan bero på att *ABC-klubbens* arbetsbok är indelad i två delar, arbetsbok och språknycklar, och att arbetet med texttypen görs i språknycklar. Uppgifterna i *Livet i Bokstavslandet* kapitel 5B behandlar författandet av faktatext samt frågor om faktatexten precis som kapitel 3B om berättande text.

Kopplingen mellan läsebokens text och genretext sker på olika sätt i läromedlen. Fokus hamnar på de faktiska texttyperna i *Livet i Bokstavslandet* och eleverna får se exempel på hur dessa kan se ut. *ABC-klubben* integrerar faktatexten i huvudberättelsen eftersom karaktärerna läser och använder den. Den berättande texten får däremot inget tydligt exempel i läsboken.

5.1.2 Arbetsboken i relation till läsebokens text

Livet i Bokstavslandets arbetsbokkapitel 3B består av fyra sidor med sammanlagt elva frågor och uppgifter till eleven. Även kapitel 5B består av fyra sidor men har istället tio frågor. I kapitel 3B identifierades fem uppgifter ha en direkt koppling till texten eleverna läst i läsboken. Även i kapitel 5B kunde fem uppgifter ses ha en direkt koppling till läsebokstexten. ”Läs texten om hur jorden snurrar på sidan 64 i Läsboken. Ordna orden i rätt ordning och skriv meningar.” (Nylund Ek & Wedsberg, 2017, s.43) är ett exempel på hur uppgifter kopplade till läsebokstexten kan se ut.

Frågornas och uppgifternas koppling till den texttyp som behandlas är liten och endast i *Livet i Bokstavslandets* arbetsbok finns det en tydlig koppling mellan dessa två. Anledningen till att *ABC-klubbens* frågor och uppgifter inte kopplas till texttyperna är att texttyperna behandlas i den del som kallas språknycklar. Arbetet i språknycklar kopplas däremot inte till handlingen i läsebokens text. Tre av fyra frågor och uppgifter i *ABC-klubbens* kapitel 6 har en tydlig koppling till texten i läsboken. I kapitel 18 är det tre av sex frågor och uppgifter.

5.1.3 Lärarhandledningen i relation till läsebokens text

Författarna skriver i båda läromedlen att lärarhandledningen ska ses som tips och vägledning och inte som en modell över exakt hur undervisningen ska bedrivas. Lärarhandledningen ger en bredare bild av hur arbetet med arbetsböckerna och läsboken kan gå till. Förutom det som står i arbetsboken framkommer inte mycket vägledning i dessa uppgifter i *ABC-klubbens* lärarhandledning. Eftersom fler uppgifter behandlar läsebokens text blir kopplingen till läsboken däremot tydligare i lärarhandledningen. Handledningen listar förslag på frågor att

samtala om samt ord och fraser som kan vara bra att förklara eller vara uppmärksam på. Resterande instruktioner är upprepningar av vad eleverna ska göra i arbetsboken samt förslag på att arbeta vidare. Förslagen på vidare arbete är kortfattade och kopplas till läsebokens text genom att bygga på ett rymdtema i kapitel 18 eller att eleverna ska arbeta med olika tider i historien i kapitel 6.

Arbetet med läsebokens text beskrivs mer i *Livet i Bokstavslandet* än det görs i *ABC-klubben*. Både kapitel 3B och 5B i *Livet i Bokstavslandet* uppmanar till ett förarbete med texten där läraren och eleverna tillsammans ska samtala kring vad texten kommer handla om och vilken sorts text det kan vara genom att titta på bilder och rubriker arbetet med läsebokstexten blir därför bredare än det i *ABC-klubben*. Det kopplas också till elevernas egna erfarenheter via samtal kring texttypen och berättelsens handling. Precis som i *ABC-klubben* sker samtal efter högläsning av texten och förslag på vilka frågor som kan ställas. En skillnad är att *Livet i Bokstavslandet* delar upp frågorna i olika kategorier för att skilja på de frågor som står ”på raden”, ”mellan raderna” och ”bortom raderna”.

Livet i Bokstavslandet redogör även för hur man kan arbeta under tiden läsningen sker, genom att läraren ber eleven räkna upp handen när det är ett ord, en fras eller mening som eleven inte förstår och läraren gör en markering i texten när eleven räcker upp handen och stannar för att diskutera när det är ett naturligt stopp i texten till skillnad från *ABC-klubben*. Alla fem representationer av lässtrategier som arbetas med i *Livet i Bokstavslandet* finns med i arbetet med läsebokens text i båda kapitel som analyserats. Efter textavsnittet följer instruktioner till arbetet med arbetsboken. I arbetsboken en uppgift där eleverna ska fylla i en lucktext, i lärarhandledningen finns uppmaningar om att samtala om att berättelser ofta skrivs i dåtid och hur orden ändras till dåtid samt en hänvisning till att det går att arbeta med uppgiften i digital intro.

Arbetet med språknycklar kopplas inte heller i lärarhandledningen till läsebokens text mer än att arbetet behandlar texttypen. Språknycklarnas arbetssätt blir kompletterande till arbetsbokens uppgifter eftersom arbetet med att skriva text saknas där. *Livet i Bokstavslandet* har istället arbete med författandet av text inkluderat i arbetsboken. Det kan tolkas som ett arbete utöver arbetsboken och kan ske i samband med de kapitel som behandlar de texttyperna men behöver inte heller göra det. *Livet i Bokstavslandet* har på ett liknande sätt med aktiviteter i lärarhandledningen som arbetas med utöver det ”vanliga” arbetet, dels är det språkaktiviteter, dels temaaktiviteter. Dessa kopplas inte till läsebokens text mer än att de behandlar den texttyp som arbetet fokuserar på.

5.2 Frågor och uppgifter i arbetsboken i relation till ett kritiskt förhållningssätt

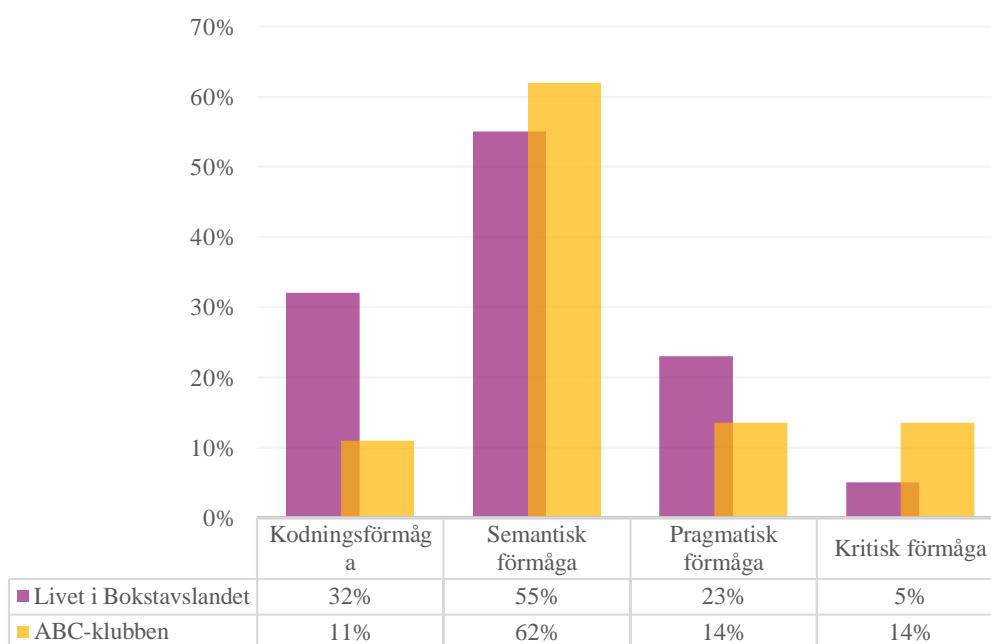
I följande avsnitt besvaras den andra frågeställningen ”på vilket sätt och i vilken grad relaterar frågorna och uppgifterna i arbetsboken till ett kritiskt förhållningssätt?” genom att *ABC-klubbens* och *Livet i Bokstavslandets* texter i arbetsboken jämförs med varandra, först enligt Luke och Freebodys fyra praktiker (5.2.1), sedan enligt Ullströms uppgiftskulturer (5.2.2) och sist enligt om uppgiften ska göras enskilt eller tillsammans (5.2.3). Avslutningsvis sammanfattas frågans resultat (5.2.4).

5.2.1 Frågor och uppgifter enligt Luke och Freebodys fyra praktiker

De fem uppgifter i *ABC-klubben*, 14%, som stödjer den kritiska förmågan återfinns i delboken språknycklar och den huvudsakliga arbetsboken innehåller inte någon sådan fråga eller uppgift. Fyra av dessa uppgifter kan kopplas till en text de läst. Endast en sådan uppgift återfinns i *Livet i Bokstavslandet* den återkommer i båda kapitlen men är formulerad exakt likadant. Uppgiften i *Livet i Bokstavslandet* är att eleverna att skriva tre frågor till texten. Uppgifterna i *ABC-klubbens* språknycklar är däremot att eleverna ska jämföra en karta med en bild där uppgiften är att se vad som förändrats, jämföra sig själva med en karaktär i Nyckeln till skatten, presentera sin jämförelse för klassen samt samtala om huvudbudskapet i en berättelse. Dessa former av frågor och uppgifter visar ett arbete som stödjer ett kritiskt förhållningssätt eftersom de utgår från sig själva, ser texten ur olika perspektiv samt undersöker och analyserar texten ifråga.

Uppgifterna i *ABC-klubben* som stödjer den kritiska förmågan behandlar samtal i helklass om berättelsens huvudbudskap, jämföra karaktärer med sig själv samt att presentera sina jämförelse för varandra. Dessa uppgifter är kopplade till arbetet med berättande text, det finns en uppgift kopplad till faktatext som bygger på någon form av kritiskt förhållningssätt till texten. Vilket har tolkats som ett kritiskt arbete eftersom de möjliggör ett utbyte av perspektiv och synvinklar, ifrågasätter texten eller tolkar och analyserar texten. Formuleringen av frågorna gör att det kan tolkas som ett kritiskt arbete, men utfallet påverkas även av hur läraren lägger upp undervisningen.

Sammantaget är det en stor skillnad i vilka förmågor som stöds i de olika läromedlen (se figur 1). Det de har gemensamt är att den semantiska förmågan är den som behandlas mest. *ABC-klubben* har en jämn fördelning mellan de tre andra förmågorna samtidigt som *Livet i Bokstavslandet* lägger mycket fokus på kodningsförmågan vilket blir tydligt eftersom 32% av uppgifterna kategoriseras som det. I kontrast till det klassificeras endast 11% av *ABC-klubbens* som stödjande av kodningsförmågan. Det är alltså färre uppgifter som stödjer kodningsförmågan än som stödjer den kritiska förmågan. Kodningsförmågan, den semantiska förmågan och den pragmatiska förmågan är alltså de förmågor som arbetsboken lägger allra mest fokus på i *Livet i Bokstavslandet*.

Figur 1. Diagram över fördelningen enligt Luke och Freebodys fyra praktiker i arbetsböckerna.

5.2.2 Frågor och uppgifter enligt Ullströms uppgiftskulturer

I båda *ABC-klubbens* kapitel är det vanligast med uppgifter för att dikta vidare eftersom 56% hade en sådan karaktär. Samma kategori är den minst förekommande i *Livet i Bokstavslandets* arbetsbok med 23% av uppgifterna. Där är istället uppgifter för läskontroll den vanligaste uppgiftssorten eftersom 50% av uppgifterna kategoriserades under den kategorin. Två av uppgifterna i *ABC-klubben* är av en sådan karaktär att de inte passade i någon av de uppgiftskulturer Ullström definierar. Dessa två handlar om att identifiera huvudbudskapet, vilket skulle kunna gå under uppgifter som läskontroll. Men eftersom uppgifter som läskontroll handlar om läsning på basal nivå och förstå det som uttryckligen står i texten

hamnar frågor om huvudbudskapet utanför den ramen. För att hitta textens budskap krävs ofta en förmåga att läsa mellan raderna i en text.

De uppgifter som tidigare setts som utvecklande av den kritiska förmågan i kategoriseringen enligt Luke och Freebody synliggörs inte i uppgiftskulturerna. Eftersom Ullström inte har en kategori för tolkning och analysering av text tolkas uppgifterna som på något sätt behandlar detta som uppgifter som flykt från texten eftersom de utgår ifrån texten och utvecklas till att behandla elevernas erfarenheter utanför texten.

5.2.3 *Frågor och uppgifter enligt om den ska utföras enskilt eller tillsammans*

Båda arbetsböckerna har en majoritet med uppgifter som ska utföras enskilt. Frågorna är formulerade på ett sätt som visar att eleven ska arbeta enskilt på alla utom en fråga i vardera kapitel. När eleverna ska arbeta tillsammans uppmanas de be en kompis svara på ett antal frågor om texten hen ska formulera. I det här fallet är uppgiften ”Skriv egna frågor till Ljubas saga. Låt en kompis svara på dina frågor.” (Nylund Ek & Wedsberg, 2017, s.27). Uppgifter som ”Rita hur du tror att kojan såg ut”, ”Vad tror du hände med mannen, kvinnan och fjärilen sedan?” och ”Planera en egen berättelse. Skriv nyckelord i rutorna.” (Nylund Ek & Wedsberg, 2017, s.27–29) formuleras så att eleverna ska arbeta enskilt. Eleven förväntas arbeta enskilt med uppgifterna i *ABC-klubbens* arbetsbokskapitel 6 och 18 till skillnad från *Livet i Bokstavslandet* där de har en uppgift där de arbetar med en klasskamrat.

Livet i Bokstavslandet har i varje kapitel en uppgift som är menad att göras tillsammans med en klasskompis. Uppgiften ser exakt likadan ut i både kapitel 3B och 5B, ”låt en kompis svara på dina frågor.” (Nylund Ek & Wedsberg, 2017, s.27 & s.43). I uppgiften precis innan är det alltså elevens uppgift att skriva ett antal frågor om texten hen har läst och sedan ge dem till en klasskompis som ska svara. *ABC-klubbens* arbetsbok ser annorlunda ut beroende på om det är språknycklar eller arbetsboken som är kopplad till läseboken. Majoriteten av uppgifterna ska utföras enskilt överlag. Arbetsboken innehåller enbart denna typ av uppgifter medan språknycklar har 19 uppgifter som görs enskilt och 12 som ska göras tillsammans.

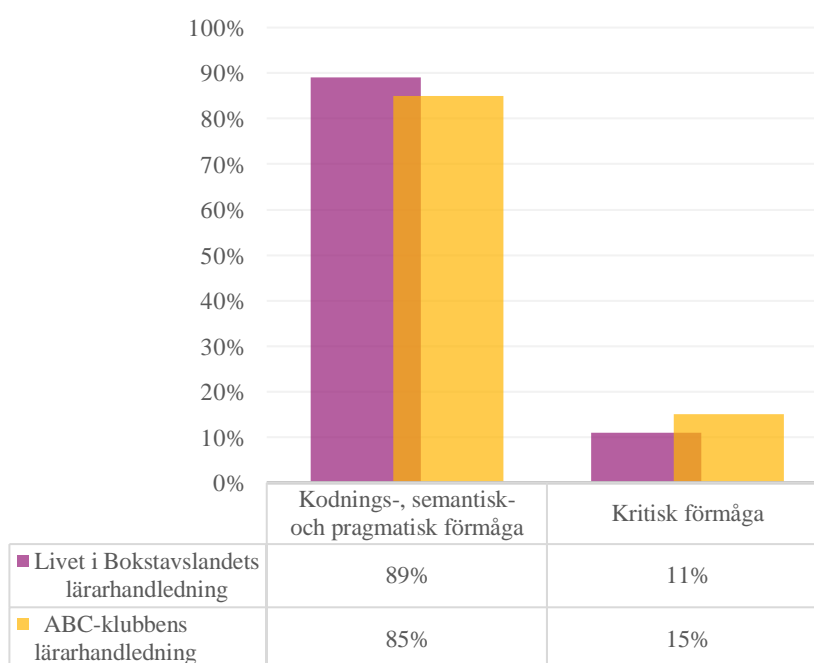
5.3 Lärarhandledningens uppgifter i relation till ett kritiskt förhållningssätt.

I följande avsnitt besvaras den tredje frågeställningen ”på vilket sätt och i vilken grad relaterar frågorna och uppgifterna i lärarhandledningen till ett kritiskt förhållningssätt?” genom att *ABC-klubbens* och *Livet i Bokstavslandets* texter i arbetsboken jämförs med varandra, först enligt Luke och Freebodys fyra praktiker (5.3.1), sedan enligt Ullströms uppgiftskulturer (5.3.2) och

sist enligt om upp giften ska göras enskilt eller tillsammans (5.3.3). Avslutningsvis sammanfattas frågans resultat (5.3.4).

5.3.1 Frågor och uppgifter enligt Luke och Freebodys fyra praktiker

Jämfört med arbetsboken innehåller lärarhandledning fler möjligheter till ett arbete med ett kritiskt förhållningssätt. Det skiljer enbart fyra procentenheter mellan läromedlen i hur stor andel frågor och uppgifter som stödjer den kritiska förmågan. Uppgifterna som stödjer den kritiska förmågan består av samtal och diskussioner i helklass, återberättande parvis, jämförelser, analys genom samtal och diskussioner, synliggörande av olika perspektiv, källkritik, ifrågasätta en text och ställa frågor till texten. *Livet i Bokstavslandet* behandlar synliggörande av olika perspektiv, samtal och diskussioner samt jämförelser. Dessa arbetsformer behandlas även i *ABC-klubben* men där finns även återberättande i par, analys genom samtal och diskussioner, källkritik, ifrågasättande av text samt skapandet av frågor till texten. Även om *ABC-klubben* enbart har två frågor mer blir arbetet med det kritiska förhållningssättet mer omfattande. *ABC-klubbens* nio frågor och uppgifter har en större variation av arbetsformer jämfört med *Livet i Bokstavslandets* fem frågor och uppgifter som stödjer ett kritiskt förhållningssätt. Tabellen (figur 2) visar att praktiker som stödjer kodningsförmågan-, den semantiska förmågan och den pragmatiska förmågan är dominerande i dessa läromedel. Någon form av kritiskt arbete är däremot lite vanligare i *ABC-klubben*.

Figur 2. Praktiker som stödjer kodning-, semantisk- och pragmatisk förmåga vs. praktiker som stödjer den kritiska förmågan i ABC-klubben och Livet i Bokstavslandets lärarhandledningar.

5.3.2 Frågor och uppgifter enligt Ullströms uppgiftskulturer

Det är betydligt fler uppgifter i lärarhandledning för *ABC-klubben* som är till för att dikta vidare än det är i *Livet i Bokstavslandets* lärarhandledning. Den dominerande kategorin är däremot uppgifter som flykt från texten i båda lärarhandledningarna med 53% av uppgifterna i *Livet i Bokstavslandet* och 45% i *ABC-klubben*. Uppgifter som läskontroll är precis som uppgifter som flykt från texten vanligare i *Livet i Bokstavslandet* än vad de är i *ABC-klubben*.

Det finns även skillnader i fördelningen av frågor och uppgifter mellan de olika texttyperna. I de kapitel som hanterar berättande text är fördelningen mellan kategorierna lika varandra. Oftast behandlas uppgifter som flykt från texten, därefter uppgifter för att dikta vidare och sist uppgifter som läskontroll i båda läromedlen. Båda kapitel har även en uppgift som inte går under någon av uppgiftskulturerna. Precis som i arbetsboken handlade uppgiften i *ABC-klubben* om att identifiera huvudbudskapet i en text. Uppgiften i *Livet i Bokstavslandet* är av en liknande karaktär men i den ska eleven i samspel med klassen förutspå vad som kommer ske i texten genom att se på bilder och läsa rubriker. Eftersom eleven inte läst texten tidigare handlar det inte om någon form av läskontroll eftersom uppgiften inte har ett ”rätt” svar och eleverna ska resonera utifrån sina egna erfarenheter.

Uppgifter som flykt från texten handlar till viss del att kunna relatera texten till sig själv men eftersom uppgifter fortfarande handlar om texten i fråga och inte blir en efterbearbetning som är löst kopplat passar den inte heller i den kategorin. Uppgiften handlar inte heller om att eleven ska skriva vidare med texten som utgångspunkt och kan därför inte kategoriseras som uppgift för att dikta vidare. Skillnaden syns i de kapitel där det centrala är faktatext. *ABC-klubben* fokuserar nästintill enbart på uppgifter som flykt från texten och för att dikta vidare eftersom 21 av 23 uppgifter handlar om just detta. Av *Livet i Bokstavslandets* 25 uppgifter hamnar fokus istället främst på uppgifter som flykt från texten med 14 uppgifter och sedan på uppgifter som läskontroll med 8 uppgifter. Endast 3 går att identifiera som uppgifter för att dikta vidare.

5.3.3 Frågor och uppgifter enligt om den ska utföras enskilt eller tillsammans

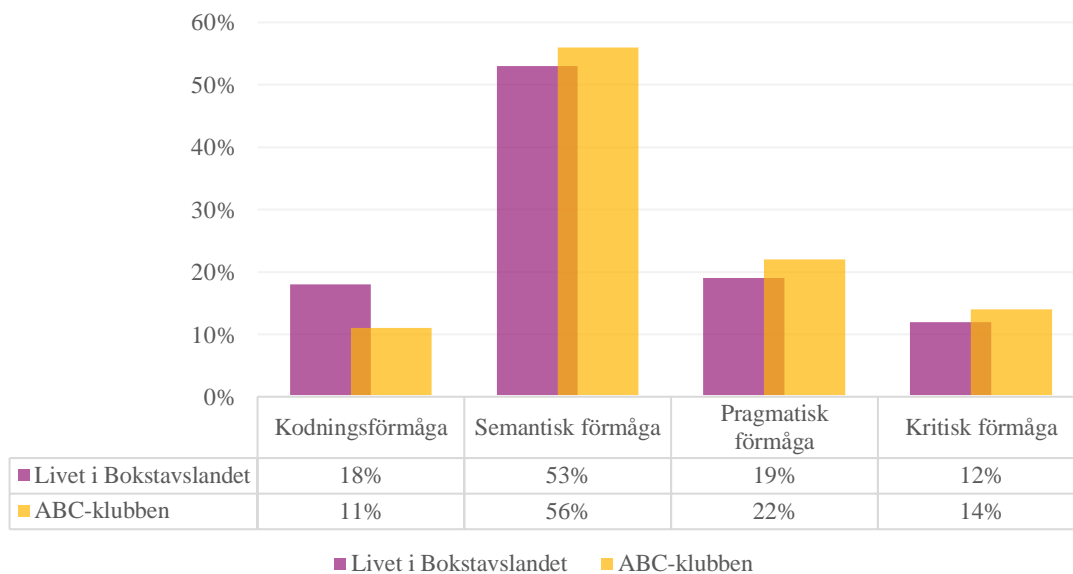
Lärarhandledningarna uppmanar i majoritet till aktiviteter och uppgifter eleverna utför tillsammans med en klasskompis eller i klassen. Endast ett fåtal uppgifter är menade att eleverna ska göra själva enligt lärarhandledningen till *Livet i Bokstavslandet*. Dessa uppgifter är antingen att eleverna ska repetera kapitlet i läseboken en gång till, vilket är något som antingen görs enskilt eller parvis enligt handledningen, eller att det ska vara enskilt arbete i arbetsboken. Arbetsboken innehåller i sin tur uppgifter där eleven ska arbeta själv, dessa uppgifter är

däremot inget som nämns i lärarhandledningen till *Livet i Bokstavslandet*. Det finns även en så kallad temaaktivitet där eleverna ska rita en bild till det uttryck som diskuterats i helklass och sedan ”...skriva det med fina bokstäver” (Nylund Ek, 2017, s.43 & s.60).

Även *ABC-klubbens* lärarhandledning uppmanar mestadels till att eleverna ska arbeta tillsammans, till skillnad från *Livet i Bokstavslandet* är det däremot fler uppgifter där eleven ska arbeta själv. De uppgifter där eleven ska arbeta själva är dels en upprepning, dels ett förtydliganden av de uppgifter som finns i språknycklar samtidigt som det även finns frågor och uppgifter som hamnar utanför den ramen i *ABC-klubbens* lärarhandledning. Denna sorts upprepning eller förtydligande av uppgifter i arbetsboken finns inte i *Livet i Bokstavslandets* lärarhandledning. De frågorna och uppgifter fokuserar på arbetet runtomkring arbetsbokens uppgifter. Arbetsboken nämns enbart med en hänvisning om att när detta arbete är slut kan eleverna arbeta i arbetsboken innan nästa område påbörjas.

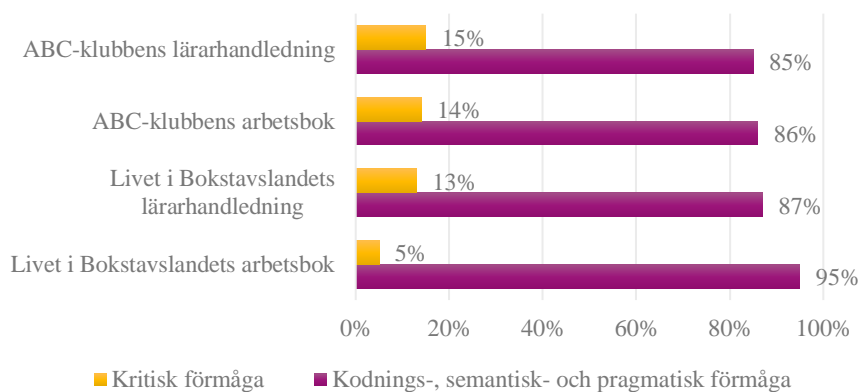
5.4 Sammanfattning

De frågor och uppgifter som innehåller ett kritiskt förhållningssätt finns till stor del i lärarhandledningen enligt kategoriseringen utifrån Luke och Freebody. I *ABC-klubben* är skillnaden däremot liten eftersom det enbart skiljer två procentenheter (se figur 3). Skillnaden blir betydligt större i *Livet i Bokstavslandet* där det skiljer sex procentenheter. Olikheter syns som tidigare sagt även i hur dessa frågor och uppgifter är konstruerade. Genom att behandla flera aspekter av att vara kritisk: samtal och diskussioner i helklass, återberättande parvis, jämförelser, analys genom samtal och diskussioner, synliggörande av olika perspektiv, källkritik, ifrågasätta en text och ställa frågor till texten, finns en större variation av ingångar till ett kritiskt förhållningssätt i *ABC-klubben*. *Livet i Bokstavlandet* behandlar däremot inte en lika stor varietet utan varierar istället mellan uppgifter där olika perspektiv synliggörs, samtal och diskussioner samt jämförelser. Alla dessa aspekter av ett kritiskt förhållningssätt är något som görs tillsammans i klassrummet. Till viss del kan de göras enskilt, till exempel att ställa frågor till texten.

Figur 3. Diagram enligt kategoriseringen av Luke och Freebodys fyra praktiker.

Sett till hela läromedlet blir skillnaden inte lika stor. Där fördelas uppgifterna nästintill lika i alla fyra kategoriseringar i tabellen med frågor och uppgifter enligt Luke och Freebodys fyra praktiker. Den största skillnaden är att *Livet i Bokstavslandets* uppgifter består av 18% praktiker som stödjer kodningsförmågan gentemot *ABC-klubbens* 11%. I de andra kategorierna är det två eller tre procentenheter som skiljer dem åt (se figur 3).

Figur 4. Jämförelse av praktiker som stödjer den kritiska förmågan i respektive läromedels arbetsbok och lärarhandledning

Sammantaget behandlas en större andel frågor och uppgifter som stödjer ett kritiskt förhållningssätt i läromedlet *ABC-klubben* än det gör i *Livet i Bokstavslandet* (se figur 4). Andelen uppgifter är nästintill lika stor i både arbetsbok och lärarhandledning för *ABC-klubben*. Olikheten i hur stor andel av dessa uppgifter fördelas i *Livet i Bokstavslandet* är större eftersom arbetsboken knappt innehåller någon sådan uppgift, vilket även gör att läromedlet generellt har en mindre andel än *ABC-klubben*.

I kategoriseringen av frågor och uppgifter enligt Ullströms uppgiftskulturer framgår det att *ABC-klubbens* kapitel 6 och 18 sammanlagda 100 frågor uppgifter kan 18% av dessa ses som läskontroll och är därför de frågor och uppgifter som kan ses ha en tydlig koppling till den text som återfinns i läseboken. Av *Livet i Bokstavslandets* sammanlagda 68 frågor och uppgifter kan 34% ses som läskontroll. En liknande bild av läromedlen ges av kategoriseringen enligt Luke och Freebody medan kategoriseringarna enligt Ullströms uppgiftskulturer och om frågor och uppgifter ska lösas enskilt eller tillsammans skiljer dem åt. 46% av uppgifterna ska göras tillsammans i grupp eller par i *ABC-klubbens* arbetsbok och lärarhandledning medan i *Livet i Bokstavslandet* är det 63% av uppgifterna. Frågor och uppgifter som kan definieras som uppgifter för att dikta vidare är den minst vanliga sortens uppgift i *Livet i Bokstavslandet* medan den är den vanligaste i *ABC-klubben*. Uppgifter som läskontroll förekommer oftare i *Livet i Bokstavslandet* med 34% än det gör i *ABC-klubben* där 18% kan ses som läskontroll. Den kategori som de hamnar närmst varandra är uppgifter som flykt från texten.

6. Diskussion

I följande kapitel diskuteras studiens tillvägagångssätt och det redovisade resultatet. Inledningsvis diskuteras studiens generaliserbarhet, urval samt starka och svaga sidor i metoddiskussionen (6.1). Därefter diskuteras resultatet (6.2) och avslutningsvis presenteras förslag till framtida forskning (6.3).

6.1 Metoddiskussion

Till studien användes en kvalitativ metod kombinerad med en kvantitativ metod eftersom det möjliggjorde en triangulering i arbetet. Användandet av enbart en kvantitativ metod visar inte komplexiteten i uppgiften. Andelen frågor och uppgifter kan visa sig vara stor men kvantiteten visar inte hur de skiljer sig på detalj-nivå. Exempelvis skulle en uppgift kunna anses mer utvecklande av den kritiska förmågan eftersom den kan vara mer komplex och omfattande. Det visar däremot den kvalitativa metoden. Genom kvantifieringen kan skillnader och likheter på en generell nivå lyftas fram och analyseras närmare med den kvalitativa metoden. Att inkludera flera perspektiv i studien anses därför vara en styrka.

Facebook användes inledningsvis i studien för att göra ett urval av läromedel. Ambitionen var att analysera de läromedel som förekommer oftast på skolor. Då jag inte kunde hitta någon sådan statistik beslutade jag att för att nå så många lärare som möjligt göra en omröstning i en grupp med över 30 000 medlemmar på Facebook. Detta möjliggjorde även en spridning av lärarna eftersom medlemmarna i gruppen är i olika åldrar, de har inte varit verksamma lika länge och arbetar på olika skolor på olika platser. Det kan även gjort att jag fick in fler svar än om jag hade skickat ut en enkät till flera skolor eftersom det är ett inlägg som kommer upp med en enkel fråga där de snabbt kan svara. Omröstningen påverkar inte resultatet i större utsträckning än valet av läromedel eftersom materialet som har analyserats är det som finns i läromedlet.

Inkluderingen av *ABC-klubbens* språknycklar påverkar antalet frågor och uppgifter som analyserats, vilket i sin tur påverkar resultatet. Men eftersom kapitlen valdes på grund av att de behandlar texttyperna faktatext och berättande text går det inte heller att välja bort eftersom det hade kunnat ge en missvisande bild. Strukturen i läromedlen skiljer sig generellt och i hur de hanterar texttyper. *Livet i Bokstavslandet* särskiljer läsebokens berättelse från arbetet med texttyperna genom att använda A- och B-kapitel. Om A-kapitlet inkluderats i studien finns en möjlighet att resultatet påverkats eftersom ett större material hade analyserats. Eftersom ett

av urvalskriterierna var att de skulle behandla berättande- och faktatext blir det därför också en skillnaden i hur mycket material som analyseras från respektive läromedel. Det hade därför även kunnat bli ett annorlunda resultat om andra kapitel hade valts.

De kategoriseringar som används valdes på grund av att de ger ett bredare perspektiv. Luke och Freebodys fyra praktiker är välbeprövade både nationellt och internationellt och används som referensram inom flertalet studier, bland annat av Jönsson (2009), Frank Serafini (2012) och Catarina Schmidt (2013). Trots att modellen har funnits länge är den därför också fortfarande relevant. Genom att använda modellen framkommer en uppfattning av vilka förmågor som utvecklas i läromedlet. Ullströms uppdelning av uppgiftskulturer visar snarare på vilken typ av frågor och uppgifter som finns i läromedlet än vilka förmågor som stöds. Eftersom ingen av uppgiftskulturerna inkluderar ett tolkande och analyserande perspektiv blir de frågor och uppgifter som tidigare identifierats som kritiska placerade antingen helt utanför kategorierna eller i någon av de andra kategorierna. Det blir därför inte synligt om en uppgift är kritisk eller inte i den uppdelningen. En stor del av de uppgifter som är av en kritisk karaktär enligt Luke och Freebodys kategorisering placerades som uppgifter som flykt från texten eftersom de tog avstamp i texten men sedan hamnade i ett annat ämne som går att härleda till ursprungstexten. Hade enbart uppgiftskulturerna använts som kategorisering finns en risk att de uppgifter som är kritiska inte identifierats. Uppgiftskulturerna eller huruvida uppgiften görs enskilt eller tillsammans hade inte visat hur critical literacy möjliggörs av läromedlen om de inte använts som komplement till kategoriseringen enligt Luke och Freebody. De visar emellertid hur uppgifterna möjliggör critical literacy medan Luke och Freebody snarare visar om de gör det.

6.2 Resultatdiskussion

Studiens syfte är att undersöka och sammanställa om och i så fall hur läromedlen gör ett critical literacy-arbete möjligt. Resultatet visar att det finns frågor och uppgifter som möjliggör critical literacy-arbete. Det sker däremot i olika stor grad och på olika sätt. Hur man arbetar med texten eller critical literacy behöver inte se ut exakt som arbetsbok och lärarhandledningen är utformad, vilket även nämns i respektive läromedel. Resultatet visar därför inte på något sätt hur lärare faktiskt arbetar med läromedlet. Det visar däremot på hur de instruktioner, tips och idéer som finns i läromedlen möjliggör ett arbete med critical literacy. Det ger alltså enbart en bild av hur läromedlet är utformat och behandlar critical literacy. Enligt Comber och Nixon (2004) finns det som sagt sju principer som ofta tillämpas vid ett critical literacy-arbete.

Praktiskt kan dessa sju principer se ut på många olika sätt eftersom den kontext man befinner sig i ligger till grund för arbetet och ingen grupp elever är den andra lik. Därför kan till exempel undersöka och analysera praktiker för, effekter av samt relationen mellan makt och språk se ut på en mängd olika sätt i undervisningen beroende på vilken grupp elever som arbetet riktar sig till. De uppgifter som identifierats som ett arbete med critical literacy i läromedlen kan räknas till dessa principer till viss del. För att kunna veta huruvida dessa principer faktiskt tillämpas vid arbetet med läromedlet krävs observationer av undervisningen eftersom critical literacy är något som sker i samspel med andra.

Forskningen säger också att det inte finns något universellt sätt att tillämpa critical literacy på, kan läromedel behandla det överhuvudtaget då? De frågor och uppgifter som visat på ett kritiskt förhållningssätt är som tidigare sagt inte ett critical literacy i sig utan möjliggör ett fortsatt arbete med critical literacy. Ett läromedel är till för att användas i många olika klassrum med olika konstellationer av elever, det ska vara användbart för många. När critical literacy tillämpas i en klassrumskontext är elevernas erfarenheter, förförståelse och närmiljö viktig. Ett läromedel som ska användas av många olika individer kan inte basera uppgifterna på varje elevs närmiljö, erfarenheter och förförståelse. Det läromedlet kan göra är att skapa ingångar där läraren kan anpassa uppgiften för sin klass. Critical literacy kan behandlas i läromedel, men det kan däremot inte stå som enbart en fråga eller uppgift där eleverna förväntas utföra den själv, kanske i högstadiet eller gymnasiet när eleven har en större kunskap inom ämnet men inte i grundskolans tidigare åldrar. Det skulle därför kunna vara så att det egentligen passar bättre i enbart lärarhandledningen.

Att tillämpa critical literacy eller ha ett kritiskt förhållningssätt i en klassrumskontext sker i samspel med andra genom samtal och diskussioner (Bourke, 2008; Comber & Nixon, 2004; Hayik, 2016; Hermann-Wilmarth et al., 2017; Norris et al., 2012). I en klassrumskontext blir frågorna och uppgifterna därför först ett critical literacy-arbete när det sker i samspel med andra och eleverna får delge olika perspektiv. Det utesluter inte att elever kan vara kritiska inför en text när de arbetar enskilt, det beror på hur mycket de arbetat med ett kritiskt förhållningssätt tidigare. Oavsett om det görs enskilt, tillsammans eller möjliggör ett critical literacy-arbete finns ingen garanti för att det faktiskt blir det. En avgörande faktor i huruvida det blir ett critical literacy-arbete är vad läraren gör med det. Ett samtal om en texts huvudbudskap kan vara ett utvecklande av critical literacy om det blir ett samtal som bjuder in till olika perspektiv och det finns ett analyserande arbete involverat, men det kan likväl enbart bli ett samtal om textens handling. Att en uppgift görs tillsammans med andra gör den däremot inte automatiskt till en uppgift om kritiskt förhållningssätt. Exemplet ovan ”Vad tror

du hände med mannen, kvinnan och fjäriken sedan?” kan också bli en övning i att tolka och analysera texten trots att den är menad att utföras enskilt. Det är alltså vad läraren gör uppgiften till som spelar roll vilket kan innebära att de uppgifter som representerar någon form av kritiskt förhållningssätt finns där av en slump, att deras syfte inte är att främja kritiskt tänkande. Majoriteten av de frågor och uppgifter som finns i läromedlen uttrycker inte explicit att de är tolkande, analyserande eller kritiska utan är helt enkelt tolkningsbara.

Vid ett critical literacy-arbete är det texten som är i centrum (Damber & Lundgren, 2015). Därför måste de frågor och uppgifter som främjar ett critical literacy-arbete vara kopplade till en text. Eftersom arbetsboken, lärarhandledningen och läseboken är sammanlänkade och är komplement till varandra är kopplingen mellan läsebokens text och de frågor och uppgifter som finns viktig. Damber och Lundgren (2015) uttrycker även att critical literacy omfattar ett kritiskt förhållningssätt mot sin omvärld vilket gör att frågor och uppgifter som går utanför texten kan inkluderas i vad som räknas som ett critical literacy-arbete. Om en text tar upp ett ämne som till exempel flykt i en del av texten kan samtal och diskussioner om det ämnet fortfarande ses som ett arbete med critical literacy.

Arbetet med critical literacy i relation till de olika texttyperna blir annorlunda eftersom berättande- och faktatext är olika sorters texter. Berättande text är en text där händelseförloppet är i centrum och huruvida det som står faktiskt är sant eller inte är mindre viktigt. I faktatexten är sanningen i texten det centrala. Critical literacy-arbetet blir därför också annorlunda beroende på vilken text som är i centrum. Arbetet med faktatexten behandlar källkritik i en större utsträckning eftersom det även handlar om informationssökning. Den formen av text är inte öppen för tolkning på samma sätt som den berättande texten är. Den berättande texten innehåller information som framkommer i tolkningen av texten medan faktatexten inte ska vara tvetydig. Källkritiken behandlar snarare det faktum att författaren till texten ska vara trovärdig.

Det finns en liten skillnad i hur fördelningen av frågor och uppgifter som möjliggör critical literacy i arbetsbok och lärarhandledning. *ABC-klubben* har som tidigare nämnts inte en lika stor skillnad som *Livet i Bokstanslandet* men trots det är det en mindre andel kritiska uppgifter i arbetsboken i båda läromedlen. Eftersom arbetsboken är riktad till just eleven och det kan finnas en tanke om att eleven ska klara av uppgifterna till stor del på egen hand kanske ett critical literacy-arbete inte passar in i den kontexten. Lärarhandledningen är till för just läraren som har en annan kompetens inom området och representerar ett pedagogiskt arbete på en annan nivå än arbetsboken i sig. Eftersom arbetet sker genom utbyten av synvinklar och

perspektiv samt jämförelser kanske inte arbetet kan finnas i arbetsböcker vars syfte egentligen är arbete som eleven själv ska göra. Elever som går i årskurs 3 har inte den förmåga som krävs för att de ska kunna kritiskt analysera och tolka en text själva och det krävs inte heller av dem. Läromedel har en central roll inom undervisningen som tidigare nämnts (Svensson, 2011). Kunskap om uppbyggnaden av läromedel och vilka ämnen som de behandlar och inte behandlar är därför också en viktig del av undervisningen. En del av critical literacy är att vara kritisk till den text man möter, vilket inkluderar läromedel. Min erfarenhet inom skolan sträcker sig till de två skolor där jag varit på min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) samt lärarutbildningen. Arbetet med läromedlet som används på de två olika skolorna har varit snarlikt då lärarna använt läromedlet som en grund i undervisningen i svenskämnet. Critical literacy har inte varit ett område som diskuterats av de lärare jag mött under VFUn och det har behandlats i en liten utsträckning under utbildningen. Eftersom VFUn endast är ett fåtal veckor åt gången går det inte dra någon slutsats baserat på min erfarenhet huruvida de frågor och uppgifter som möjliggör critical literacy utnyttjas.

6.3 Framtida forskning

Förslag som framtida forskning skulle kunna behandla är om lärare arbetar med critical literacy utifrån de ingångar som finns i läromedel eller överhuvudtaget. För att kunna undersöka om de arbetar med critical literacy är det också viktigt att ta reda på om lärare vet vad begreppet innebär och hur det kan tillämpas i undervisningen. Huruvida lärare faktiskt tillämpar det i undervisningen är också en fråga som skulle kunna utforskas. Kunskapen om begreppets innebörd är viktigt för att kunna undervisa om det, men den kunskapen behöver inte nödvändigtvis betyda att det sedan tillämpas i undervisningen eller att lärare vet hur de ska använda det. Detta skulle kunna vara av intresse att undersöka vidare.

Som tidigare nämnts finns mycket aktionsforskning kring hur critical literacy kan tillämpas i undervisningen, men i den forskningen är det sällan eller ingen koppling alls till de läromedel som används i klassrummen. Svensson (2011) skriver att läromedel har en central roll i undervisningen, hur de används och vad som faktiskt finns i läromedel kan därför också vara av intresse. Läromedel granskas inte på någon statlig nivå och lärare jag mött upplever att det inte heller finns någon tid för dem att granska läromedel. Därför finns ett generellt behov av vidare forskning inom läromedel för att hjälpa lärare att välja vilka läromedel som är bäst för dem.

7. Referenser

- Ammert, N. (red.) (2011). *Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.
- Barton, D. (2007). *Literacy: an introduction to the ecology of written language*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Bergöö, K., & Jönsson, K. (2012). *Glädjen i att förstå*. Lund: Studentlitteratur.
- Bourke, R. T. (2008). First Graders and Fairy Tales: One Teacher's Action Research of Critical Literacy. *The Reading Teacher*, 62(4), 304-312. <http://dx.doi.org.proxy.library.ju.se/10.1598/RT.62.4.3>
- Brockmeier, J., & Olson, D. R. (2009). The Literacy Episteme: From Innis to Derrida. i D. R. Olson, & N. Torrance, *The Cambridge Handbook of Literacy*. New York: Cambridge University Press.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2:a uppl.). Malmö, Sverige: Liber.
- Comber, B., & Nixon, H. (2004). Children reread and rewrite their local neighbourhoods: Critical literacies and identity work. i J. Evans (Red.), *Literacy moves on: Using popular culture, new technologies and critical literacy in the primary classroom*. New York: David Fulton Publishers.
- Damber, U. (2010). *Reading for life: Three Studies of Swedish Students' Literacy Development*. Department of Behavioural Sciences and Learning, Linköping: Linköping Universitet. Hämtat från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:288893/FULLTEXT01.pdf>
- Damber, U., & Lundgren, B. (2015). Critical literacy i svensk klassrumskontext - från färdighetsträning till kritisk litteracitet. i U. Damber, & B. Lundgren (red.), *Critical literacy i svensk klassrumskontext*. Umeå, Sverige: Umeå Universitet.
- Felth Sjölund, I., & Hed Andersson, P. (2013). *Nyckeln till skatten - Arbetsbok*. Stockholm, Sverige: Natur & Kultur
- Felth Sjölund, I., Hed Andersson, P., Wänblad, M., & Westlund, B. (2013). *Nyckeln till skatten - lärarhandledning*. Stockholm, Sverige: Natur & Kultur
- Hayik, R. (2016). What Does This Story Say About Females? – Challenging gender-biased texts in the English-language classroom. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 59(4), 409-419. <https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1002/jaal.468>
- Hermann-Wilmarth, J. M., Lannen, R., & Ryan, C. L. (2017). Critical Literacy and Transgender Topics in an Upper Elementary Classroom: A Portrait of Possibility. *Journal of Language and Literacy Education*, 13(1), 15-25. Hämtat från <https://eric-edgov.proxy.library.ju.se/?id=EJ1141491>
- Janks, H. (2014a). Critical Literacy's Ongoing Importance for Education. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 57(5), 349-356. <http://dx.doi.org.proxy.library.ju.se/10.1002/jaal.260>
- Janks, H. (2014b). Globalisation, Diversity and Education: a South African Perspective. *The Educational Forum*, 8-25. <http://dx.doi.org.proxy.library.ju.se/10.1080/00131725.2014.850981>
- Jönsson, K. (2016). *Bygga broar och öppna dörrar. Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Stockholm, Sverige: Liber.

- Lyngfelt, A. (2006). Skönlitterära texter som pedagogisk fostran. Om skönlitterära texter i läromedel, med critical literacy-begreppet som utgångspunkt. I M. Ellvin (red.), *Ord och bild ger mening: om literacy i förskola och skola* (s.108–122). Stockholm, Sverige: Natur och Kultur.
- Luke, A., & Freebody, P. (1999). *Further Notes on the Four Resources Model*. Hämtat från <https://pdfs.semanticscholar.org/a916/0ce3d5e75744de3d0ddacfaf6861fe928b9e.pdf>
- Meller, W. B., Richardson, D., & Hatch, J. A. (2009). Using Read-Alouds with Critical Literacy Literature in K-3 Classrooms. *Young Children*, 64(6), 76-78. Hämtat från <https://search-proquest-com.proxy.library.ju.se/docview/197623716?accountid=11754>
- Nationalencyklopedin. (u.å.a). *Läromedelsgranskning*. Hämtat från NE.se: https://www-ne-se.proxy.library.ju.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/l%C3%A4romedel_sgranskning Hämtat den 8 Maj 2019
- Nationalencyklopedin. (u.å.b). *Norm*. Hämtat från NE.se: <https://www-ne-se.proxy.library.ju.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/norm> Hämtat den 6 juni 2019
- Norris, K., Lucas, L., & Prudhoe, C. (2012). Examining Critical Literacy - Preparing Preservice Teachers to Use Critical Literacy in the Early Childhood Classroom. *Multicultural Education*, 19(2), 59-62. Hämtat från <https://search-proquest-com.proxy.library.ju.se/docview/1323052331?accountid=11754>
- Nylund Ek, M., & Wedsberg, M. (2017). *Livet i Bokstavslandet Arbetsbok åk 3*. Stockholm, Sverige: Liber
- Nylund Ek, M. (2017). *Livet i Bokstavslandet lärarhandledning åk 3*. Stockholm, Sverige: Liber
- Schmidt, C. (2013). The question of access and design – Elin and Hassan walk the line of the four resources model. *Education Inquiry*, 4(2), 301-314. <https://doi.org/10.3402/edui.v4i2.22075>
- Serafini, F. (2012). Expanding the four resources model: reading visual and multi-modal texts. *Pedagogies: An International Journal*, 7(2), 150–164. <https://doi.org/10.1080/1554480X.2012.656347>
- SFS 2010:800. *Svenske författarsamling skollag*. Hämtad 1 april, 2019 från http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Skolverket. (2018). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2018)*. Stockholm, Sverige: Skolverket.
- Stark, U., Wedsberg, M., & Örn, K. (2017). *Livet i Bokstavslandet – Läsebok åk 3 grön*. Stockholm, Sverige: Liber
- Svensson, A-C. (2011). Hur används läroboken? I N. Ammert (red.), *Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik*. (s.295–315). Lund, Sverige: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2014). Den lärande människan - teoretiska traditioner. i U. P. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red.), *Lärande, Skola, Bildning - grundbok för lärare*. Stockholm, Sverige: Natur & Kultur.
- Söderberg, M., & Åhman, C. (2018). *Critical literacy – att ifrågasätta omvärlden: En litteraturstudie om critical literacy i en klassrumskontext*. Studentuppsats, Jönköping University, Högskolan för lärande och kommunikation. Hämtad från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1202149/FULLTEXT01.pdf>

- Ullström, S-O. (2009). Frågor om litteratur – om uppgiftskulturen i gymnasieskolan. i L. Kåreland (Red.), *Läsa bör man...? – den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning*. Stockholm, Sverige: Liber
- Vasquez, V. (2004). Creating opportunities for critical literacy with young children: Using everyday issues and everyday text. i J. Evans (Red.), *Literacy moves on: Using popular culture, new technologies and critical literacy in the primary classroom*. New York, NY: David Fulton Publishers.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm, Sverige: Vetenskapsrådet. Hämtad 8 maj 2019 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Wänblad, M. (2012). *Nyckeln till skatten - Läsebok 3a*. Stockholm, Sverige: Natur & Kultur

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1 – Kategorisering enligt Luke & Freebodys fyra praktiker

Gulmarkerad text innebär att den delen av uppgiften eller frågan delvis skulle kunna innebära att den kritiska förmågan används.

	Kodningsförmåga	Semantisk förmåga	Pragmatisk förmåga	Kritisk förmåga
<p>ABC-klubben – kap 18 <i>Arbetsbok s. 40–41</i></p>		<p>1. Hur kommer det sig att Asta och Bea oftast sover över hemma hos Bea, när de sover hos varandra?</p> <p>2. Den här kvällen berättar Bea äntligen sanningen om varför hon inte vill åka med på fotbollsturneringen. Vilken var anledningen?</p> <p>4. Har du sovit borta någon gång eller har du läst en annan berättelse om någon som sovit borta? Vad hände?</p> <p>5. I kapitlet kan du läsa om Aastas och Beas fantasier om rymden. Låtsas att det finns liv på en annan planet ute i rymden. Här får du själv fantisera. Planeten heter... Så här ser det ut där... De här varelserna lever där...</p> <p>6. Rita hur det ser ut på din fantasiplanet.</p>	<p>3. Bea berättar också om när hon sov hos sin moster Janna. Skriv och berätta vad som hände.</p>	
<p><i>Språknycklar s. 27–37</i></p>	<p>Personbeskrivning: - Gör först en tankekarta. Använd rubrikerna och fundera</p>	<p>Berättelsekarta: - Läs en berättelse. Fyll i berättelsekartan.</p>		<p>Läsbro:</p>

<p>på hur din figur är. Fyll gärna på med fler rubriker.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? <p>Använd checklistan här intill och ändra i texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare.</p> <p>Skriv en berättelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? <p>Använd checklistan här intill och ändra i texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare.</p>	<p>Personbeskrivning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom sidan tillsammans i klassen eller i mindre grupper. - Använd din tankekarta och skriv en personbeskrivning. Rita en bild. <p>Läsbro:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inled gärna med att läsa sagan högt och låt barnen hjälpas åt med att identifiera huvudbudskapet. <p>Skriv en berättelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nu ska du få skriva en egen berättelse. Tänk först igenom vad den ska handla om. <p>Förbered dig genom att fylla i läsbron.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Använd din läsbro och skriv berättelsen på nästa sida. - Rita en bild till berättelsen. - Låt eleverna läsa upp sina berättelser för varandra. 		<ul style="list-style-type: none"> - Samtala om vilket eller vilka huvudbudskapberättelsen om bockarna Bruse har. Skriv. - Inled gärna med att läsa sagan högt och låt barnen hjälpas åt med att identifiera huvudbudskapet. <p>Jämföra berättelser och karaktärer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Välj någon av karaktärerna i <i>Nyckeln till skatten</i> att jämföra dig själv med. Fyll i Venndiagrammet. - Låt eleverna presentera sina jämförelser för varandra. Använd Venndiagram för att jämföra berättelser ni läst.
<p><i>Lärohandledning</i> s. 47–57+ 130–132</p> <p>- Fyll i nyckelord i berättelsekartan.</p> <p>Personbeskrivningar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Förslag på att arbeta vidare, samla adjektiv ut elevernas personbeskrivningar på tavlan. Vilka var vanligast? Var det något ord som bara en använde? <p>Läsbro:</p>	<p>Berättande text</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom introduktionssidan tillsammans och samtala om vad som utmärker en berättande text och relatera till elevernas tidigare erfarenheter av berättande text. <p>Gå igenom målen och berätta om vad som kommer komma i kapitlet.</p> <p>Berättelsekartan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs en berättelse högt för eleverna. 	<p>Berättande text</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom introduktionssidan tillsammans och samtala om vad som utmärker en berättande text och relatera till elevernas tidigare erfarenheter av berättande text. <p>Gå igenom målen och berätta om vad som kommer komma i kapitlet.</p> <p>Berättelsekartan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ta fram berättelsekartan och förklara hur den används och 	<p>Berättelsekartan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Låt eleverna parvis återberätta sagan för varandra. Påminn om att det är viktigt att vara tydlig, sammanhängande och få fram budskapet samt att vara en aktiv lyssnare. - Låt eleverna återberätta sin enskilda berättelse inför klassen eller i små grupper. <p>Personbeskrivningar:</p>

<p>- Eleverna läser igenom sin text och funderar på om de fått med allt från läsbron. De använder checklistan och ändrar tills de är nöjda.</p> <p>- Vid bearbetning av sin egen text kan de ta hjälp av kamrater och läraren.</p> <p>Övernattning kap. 18 - arbetsbok (s.130–132):</p> <p>- Förklara begrepp och fraser (förslag på dessa finns).</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, gör en rymdutställning.</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, läs fantasyberättelser om rymden.</p>	<p>- Ta fram berättelsekartan och förklara hur den används och samtala om begreppen karaktärer, miljö, problem och lösning.</p> <p>- Fyll tillsammans i berättelsekartan.</p> <p>- Eleverna väljer en berättelse, gärna bilderböcker och låt eleverna välja olika så inte alla har samma.</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, låt eleverna fylla i berättelsekartor efter andra böcker eller som underlag till att skriva egna berättelser.</p> <p>Personbeskrivningar:</p> <p>- Gå igenom s.29 tillsammans.</p> <p>- Titta på tankekartan gemensamt och samtala om begreppen utseende och egenskaper.</p> <p>- Låt eleverna läsa upp sina beskrivningar för varandra</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, eleverna skriver personbeskrivningar som ger mer specifik information om personen för varje mening – av typen ”bit för bit” som finns i många tidningar.</p> <p>- Låt eleverna läsa upp sin ”bit för bit” beskrivningar och låt de kamraterna gissa vem det handlar om.</p> <p>Läsbro:</p> <p>- Låt eleverna fundera över vad deras berättelse ska handla om.</p>	<p>samtala om begreppen karaktärer, miljö, problem och lösning.</p> <p>- Öva på att återberätta med hjälp av nyckelord.</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, fyll i berättelsekartan gemensamt eller i mindre grupper efter en film eller en högläsningbok.</p> <p>Personbeskrivningar:</p> <p>- Titta på tankekartan gemensamt och samtala om begreppen utseende och egenskaper.</p> <p>- Eleverna gör en tankearta som de sedan använder för att göra en personbeskrivning</p> <p>Läsbro:</p> <p>- Gå igenom läsbron tillsammans. Prata om hur den kan användas för att skriva en berättelse. Läs s.32 tillsammans.</p> <p>- De använder läsbron som stöd när de skriver berättelsen på s.35.</p> <p>Övernattning kap. 18</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, skriv rymdberättelser.</p>	<p>- Fråga om det finns något mer att skriva om Pippi. Fick Cesar med allt?</p> <p>Läsbro:</p> <p>- Läs sagan om de tre bockarna bruse och låt eleverna identifiera huvudbudskapet.</p> <p>Jämföra berättelser och karaktärer:</p> <p>- Använd Venndiagrammet för att jämföra andra berättelser ni läst.</p> <p>- Låt eleverna jämföra sig själva med en karaktär från <i>Nyckeln till skatten</i> med hjälp av Venndiagrammet.</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, använd Venndiagrammet för att jämföra en berättelses filmversion med bokversion.</p> <p>- Förslag på att arbeta vidare, lägg till en tredje cirkel för att jämföra med en tredje bok.</p> <p>Övernattning kap. 18</p> <p>- Samtala om kapitlet i läseboken (olika samtalsämnen listas).</p>
--	---	---	--

Livet i Bokstavlandet
– kap 3B

Arbetsbok s. 26–29

	<ul style="list-style-type: none"> - Låt eleverna fundera ut händelseförlopp med inledning, handling och avslutning och sedan fylla i läsbron. Jämföra berättelser och karaktärer: <ul style="list-style-type: none"> - Gå tillsammans igenom Venndiagram och dess användning. - Gå igenom exemplet tillsammans. Övernattning kap. 18 - arbetsbok (s.130–132): <ul style="list-style-type: none"> - Förslag på att arbeta vidare, ta reda på mer om rymden. - Förslag på att arbeta vidare, läs om månfärderna. 		
<ul style="list-style-type: none"> - Korsord - Vad betyder ordet paff? - Rita hur du tror att kojan såg ut. - Fyll i orden i lucktexten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Skriv egna frågor till Ljubas saga. - Låt en kompis svara på dina frågor. - Vad tror du hände med mannen, kvinnan och fjärilen sedan? - Planera en egen berättelse. Skriv nyckelord i rutorna. - Vilken rubrik skulle passa din berättelse? - Hur ska din huvudperson eller dina huvudpersoner se ut? Rita i rutan - Skriv din berättelse på papper eller dator. Använd din planering. 	<ul style="list-style-type: none"> - Planera en egen berättelse. Skriv nyckelord i rutorna. - Vilken rubrik skulle passa din berättelse? - Skriv din berättelse på papper eller dator. Använd din planering. 	

Lärarhandledning
s. 40–44

<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samtala om betydelsen av orden versaler och konsonanter och ge exempel på tavlan. (detektiven) <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Saga i remsor. Skriv lika många meningar som elever och klipp isär meningarna. Dela ut en remsa till varje elev, eleven mumlar sin mening medan den går runt i klassrummet. De får säga sin mening irriterat, misstänksamt och osäkert. Eleverna stannar och blundar. De läser sin mening en i taget, när det finns en lucka tar nästa över. Kanske läses meningarna upp i den ordning de läst eller så gör de inte det. (Språkaktivitet) - Låt eleverna måla en bild till uttrycket och skriva med fina bokstäver. (temaaktivitet) 	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbete med digital intro - Läs rubriken och titta på bilder. Förutspå vad texten kommer handla om och samtala om vad för slags text det kan vara. (spågumman) - Prata om deras erfarenheter med denna typ av text och hur de brukar vara strukturerade. - Högläs texten, gör en notering i boken när en elev räcker upp handen. Stanna när ett naturligt stop uppstår för att diskutera. - Använd de olika lässtrategierna i helklass (exempel på frågor finns). - Arbete med digital intro <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Repetera och läs B-kapitlet en gång till, parvis. - Repetera och läs B-kapitlet en gång till, enskilt. - Arbete med digital intro. - Ta upp berättelseschemat och planera tillsammans med eleverna vem eller vilka det handlar om, var de är och vad de gör i början av berättelsen. - Fundera tillsammans ut ett problem och hur de ska lösa det. - Kom på en avslutning tillsammans. - Hitta på en saga genom att börja med en mening och låta en elev fortsätta med en eller två 	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prata om deras erfarenheter med denna typ av text och hur de brukar vara strukturerade. - Fyll i ett berättelseschema tillsammans. - Ni kan också göra en stödmall för berättande text och sätta upp på väggen. 	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eleverna delas in i en grupp med sex elever. Parvis skriver de två meningar till varje sekvensbild (s. 96). De roterar så att alla skriver två meningar till alla fyra bilder. När de kommer till en bild där någon skrivit fyller de på men får inte skriva samma. (cowboyen) - Samtala om uttrycket <i>om du möter någon med ett leende – ge dem ett av dina</i>. (temaaktivitet)
---	--	--	---

	<p>meningar. Fortsätt ringen runt. (språkaktivitet)</p> <p>- Samtala om arbetsro och vilka regler som ska finnas i klassrummet. Sammanfatta och dokumentera. (temaaktivitet)</p>		
<p>ABC-klubben – kap 6 <i>Arbetsbok s. 16–17</i></p>	<p>2. Skriv av de formuleringar i texten på sidan 4 som beskriver lokalen.</p>	<p>1. Var har ABC-klubben sitt möte?</p> <p>3. Kartan i boken ”Vår lilla stad genom tiderna” (sidan 47) visar hur området såg ut förr i tiden. Jämför den gamla kartan med bilden på sidan 4–5. Känner du igen dig? Hur ser de här platserna ut på den gamla kartan? Rita (kyrkan, sjön, ödehuset och kullen vid fotbollsplanen).4. Vad passar ihop med vem? Läs påståendena och skriv in siffrorna i rutorna under rätt person. Hur tror du att Ingjald och Birger såg ut? Rita.</p>	
<p><i>Språknycklar s. 15–26</i></p>	<p>Läs och skriv faktatext:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilket djur väljer du? - Fyll i de första rutorna i VÖL-diagrammet. - Fyll i tankekartan med de nyckelord du hittar. I cirkeln i mitten skriver du vilket djur det handlar om. - Berätta om ditt djur för en kamrat. - Vad har du lärt dig? Fick du reda på allt du ville? Fyll i den 	<p>Att läsa och skriva faktatext:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beas arbetsgång fungerar som en modell för hur ett arbete med en faktatext kan se ut. Gå igenom sidorna tillsammans i klassen eller i mindre grupper. Låt gärna eleverna hjälpa Bea att fylla i den sista rutan i diagrammet. <p>Läs och skriv faktatext:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Använd din tankekarta och skriv en egen faktatext. Rita en bild. 	

Lärohandledning
s. 38–46 + 97–99

	<p>sista rutan i VÖL-diagrammet på sidan 18.</p> <p>Gör en undersökning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vad väljer du att undersöka? - Fyll i de första rutorna i VÖL-diagrammet. - Gör en tankekarta med fakta du tar reda på om ditt föremål. I cirkeln skriver du vad det är du undersöker. - Berätta om ditt föremål för en kamrat eller för klassen. - Vad har du lärt dig? Fick du reda på allt du ville? <p>Fyll i den sista rutan i VÖL-diagrammet på sidan 23.</p>	<p>Att ta reda på fakta genom att undersöka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sams arbetsgång fungerar om en modell för hur ett undersökande arbete kan se ut. Gå igenom sidorna tillsammans i klassen eller i mindre grupper. Gör en undersökning: - Använd din tankekarta och skriv en egen faktatext. Rita en bild. 	
<p>Vår lilla stad genom tiderna kap. 6: - Förklara begrepp och fraser (förslag på dessa finns).</p>	<p>Att läsa och skriva faktatext:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs tillsammans igenom Beas text och fyll i sista rutan i VÖL-diagrammet, <i>lärt mig</i>. - Efter genomgång arbetar eleverna enskilt eller i par med sida 18–20 i språknycklar. <p>Elevernas eget arbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fyll i de två första spalterna i VÖL-diagrammet. - Fundera och fyll i Hur-rutan. - Hjälp eleverna hitta lämpliga texter om sina djur. - Be eleverna läsa rutan "Att läsa faktatext" på s.18. - Fyll i tankekartan på s.19. - När elever skrivit sin faktatext delas de in i par eller mindre grupper och berättar om sina djur. De kan välja att läsa direkt 	<p>Faktatext</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbeta gemensamt med introduktionssidan. Samtala om vad en faktatext är. Vad är fakta? När läser vi faktatexter? Har eleverna skrivit faktatexter innan? - Läs igenom målen med eleverna och förbered dem för arbetet. <p>Att läsa och skriva faktatext:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom s. 16–17 tillsammans. - Ha även en genomgång tillsammans där ni tittar på hur Bea gjorde när hon skrev en faktatext. <p>Elevernas eget arbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utgå ifrån tankekartan och skriv faktatexten på s.20. 	<p>Faktatext</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbeta gemensamt med introduktionssidan. Samtala om vad en faktatext är. Vad är fakta? När läser vi faktatexter? Har eleverna skrivit faktatexter innan? <p>Elevernas eget arbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Förslag att arbeta vidare med, samtal om källkritik. Är allt sant bara för att det står i en bok? Varje text har en avsändare. Finns det texter som är mer "pålitliga" än andra? <p>Vår lilla stad genom tiderna kap. 6):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samtala om kapitlet i läseboken (olika samtalsämnen listas).

Livet i Bokstavslandet
– kap 5B
Arbetsbok s. 42–45

	<p>från texten eller berätta fritt från tankekartan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Avsluta med att fylla i <i>lärt mig</i>-rutan i VÖL-diagrammet <p>Att ta reda på fakta genom att undersöka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hjälp eleverna hitta lämpliga föremål att undersöka och uppmana dem att ta reda på så mycket de kan om sitt föremål. - När eleverna valt föremål fyller de i VÖL-diagrammet. - Funderar på hur de ska gå tillväga med sin undersökning. - Genomför undersökningen och fyll i tankekartan. - Berätta för en klasskamrat eller klassen om sin faktatext. Använd gärna digitala verktyg för att presentera. - Reflektera över vad de lärt sig och fylla i sista rutan i VÖL-diagrammet. 	<p>Att ta reda på fakta genom att undersöka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gemensam genomgång av s.21–22. - Skriv en faktatext med stöd av nyckelorden i tankekartan. 		
	<ul style="list-style-type: none"> - Lös korsordet - Ordna orden i rätt ordning och skriv meningar. - Använd nyckelorden i rutan och skriv meningar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Hur kom universum till? Använd nyckelorden i rutan och skriv meningar till varje bild. - Läs texten om hur jorden snurrar på sidan 64 i Läseboken. - Låt en kompis svara på dina frågor. - Välj en av rubrikerna i rutan eller hitta på en egen. - Rita den bild du får i huvudet när du tänker på en stjärnbild. 	<ul style="list-style-type: none"> - Läs en faktatext om det ämne du valt och samla nyckelord från texten. - Skriv din förklarande text. Rita en bild som passar till texten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Skriv tre frågor till texten i kapitel 5B. Börja med frågeorden Hur eller Varför.

Lärohandledning
s. 58–61

<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uppmana eleverna att reagera på nya ord och uttryck genom att räkna upp handen under läsningen (detektiven). <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eleverna ritade en bild till uttrycket och skriver det med fina bokstäver (temaaktivitet). - 36-leken. Eleverna gör 36 frågekort om rymden som lamineras och hängs upp (i skogen). Se till att ha facit och en stor tärning. Dela upp klassen i grupper om 3–5. Alla grupper ska ha ett lockrop. Gruppen slår sitt starttal och får leta upp kortet med den siffran, de använder lockropet för att få ditt lagkamraterna. De redovisar svaret för läraren och får då slå tärningen igen. De adderar det talet med det tidigare och gör likadant igen. Målet är att ta sig till 36. (temaaktivitet) 	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbete med digital intro innan läseboken. - Förberedd en VÖL-tabell på tavlan. Fyll i <i>vet</i>-rutan tillsammans efter ni har läst rubriker och bildtexter samt tittat på bilderna. (spågumman) - Har eleverna något de önskar veta om universum, Big Bang, jorden, månen, stjärnorna eller stjärnfall? Fyll i VÖL-tabellen (reportern). - Läs texten högt med inlevelse. Notera i boken när eleverna räcker upp handen och läs till ett naturligt stopp innan diskussion om nya ord eller uttryck. - Plocka ut nyckelord vid stoppen och skriv in dem i <i>lärt mig</i>-rutan i VÖL-tabellen. - Fråga eleverna om de kan beskriva sina inre bilder de får när de tänker på stjärnfall (konstnären). - Sammanfatta texten ni läst utifrån nyckelorden ni skrivit ner (cowboyn). - Bestäm tillsammans när och hur ni ska hitta svaren på de frågor de inte fått svar på. - Diskutera vilken nytta VÖL-tabellen har. - Arbete med digital intro, efter läseboken och innan arbetsboken. - Enskilt arbete med arbetsboken. 	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Berätta att detta är en förklarande text och förklara vad det innebär. - Anteckna vad som är typiskt för förklarande text, gör gärna en stödmall och ha uppe i klassrummet. <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skapa en förklarande text tillsammans på en dator med storbild så eleverna kan se och vara delaktiga. - Skriv en egen förklarande text. Antingen själv eller parvis. - Ta fram skönlitterära och faktaböcker och låt eleverna sortera i olika högar. Hur sorterar de? Vilka texttyper kan de hitta? (språkaktivitet). 	<p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jämför kapitel 5A och 5B med hjälp av ett Venndiagram. - Studera framsidan av en faktatext. Träna begreppsbyggnad och att uttala frågor. Börja med frågeorden hur och varför. Upptäck tillsammans att svaren kan finnas i boken (språkaktivitet). - Samtala om uttrycket <i>du är modigare än du vet, starkare än du tror och klokare än du förstår</i>. Vad betyder det? Vad tänker eleverna på? (temaaktivitet). - Arbeta med värdegrund. Samtala om att vi är bra på olika saker och att vi är i skolan för att lära. Samtala även om vad som krävs för att klara av att göra sitt bästa. Diskutera sömn, mat och motivation. Levandegör IUP-arbetet genom att eleverna får en IUP-bok där eleverna kan skriva i vilka mål de behöver träna på och när de tränat. Fyll även i <i>du kan</i>-sidorna i arbetsboken (temaaktivitet).
--	--	--	---

	Vecka 4 - Repetera kapitlet i boken enskilt, i par eller mindre grupper. - Arbete med digital intro.		
--	--	--	--

8.2 Bilaga 2 - Kategorisering enligt Ullströms uppgiftskulturer

	Uppgifter som läskontroll	Uppgifter som flykt från texten	Uppgifter för att dikta vidare	Övriga uppgifter
ABC-klubben – kap 18 <i>Arbetsbok s. 40–41</i>	1. Hur kommer det sig att Asta och Bea oftast sover över hemma hos Bea, när de sover hos varandra? 2. Den här kvällen berättar Bea äntligen sanningen om varför hon inte vill åka med på fotbollsturneringen. Vilken var anledningen? 3. Bea berättar också om när hon sov hos sin moster Janna. Skriv och berätta vad som hände.	4. Har du sovit borta någon gång eller har du läst en annan berättelse om någon som sovit borta? Vad hände? 5. I kapitlet kan du läsa om Aastas och Beas fantasier om rymden. Låtsas att det finns liv på en annan planet ute i rymden. Här får du själv fantisera. Planeten heter... Så här ser det ut där... De här varelserna lever där... 6. Rita hur det ser ut på din fantasiplanet.		
<i>Språknycklar s. 27–37</i>	Berättelsekarta: - Läs en berättelse. Fyll i berättelsekartan.	Jämföra berättelser och karaktärer: - Välj någon av karaktärerna i <i>Nyckeln till skatten</i> att jämföra dig själv med. Fyll i Venndiagrammet. - Låt eleverna presentera sina jämförelser för varandra. Använd Venndiagram för att jämföra berättelser ni läst.	Personbeskrivning: - Gå igenom sidan tillsammans i klassen eller i mindre grupper. - Gör först en tankekarta. Använd rubrikerna och fundera på hur din figur är. Fyll gärna på med fler rubriker. - Använd din tankekarta och skriv en personbeskrivning. Rita en bild. - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? Använd checklisten här intill och ändra i	Läsbro: - Inled gärna med att läsa sagan högt och låt barnen hjälpas åt med att identifiera huvudbudskapet. - Samtala om vilket eller vilka huvudbudskap berättelsen om bockarna Bruse har. Skriv.

Lärarhandledning
s. 47–57+ 130–132

		<p>texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare.</p> <p>Skriv en berättelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nu ska du få skriva en egen berättelse. Tänk först igenom vad den ska handla om. Förbered dig genom att fylla i läsbron. - Använd din läsbro och skriv berättelsen på nästa sida. - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? Använd checklistan här intill och ändra i texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare. - Rita en bild till berättelsen. - Låt eleverna läsa upp sina berättelser för varandra. 	
<p>Berättelsekartan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs en berättelse högt för eleverna. - Låt eleverna parvis återberätta sagan för varandra. Påminn om att det är viktigt att vara tydlig, sammanhängande och få fram budskapet samt att vara en aktiv lyssnare. - Förslag på att arbeta vidare, låt eleverna fylla i berättelsekartor efter andra böcker eller som underlag till att skriva egna berättelser. - Förslag på att arbeta vidare, fyll i berättelsekartan gemensamt eller i mindre grupper efter en film eller en högläsningbok. <p>Personbeskrivning:</p>	<p>Berättande text</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom introduktionssidan tillsammans och samtala om vad som utmärker en berättande text och relatera till elevernas tidigare erfarenheter av berättande text. Gå igenom målen och berätta om vad som kommer komma i kapitlet. <p>Berättelsekartan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ta fram berättelsekartan och förklara hur den används och samtala om begreppen karaktärer, miljö, problem och lösning. - Fyll tillsammans i berättelsekartan. <p>Personbeskrivning:</p>	<p>Berättelsekartan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eleverna väljer en berättelse, gärna bilderböcker och låt eleverna välja olika så inte alla har samma. - Fyll i nyckelord i berättelsekartan. - Öva på att återberätta med hjälp av nyckelord. - Låt eleverna återberätta sin enskilda berättelse inför klassen eller i små grupper. <p>Personbeskrivning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eleverna gör en tankekarta som de sedan använder för att göra en personbeskrivning - Låt eleverna läsa upp sina beskrivningar för varandra 	<p>Läsbro:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs sagan om de tre bockarna bruse och låt eleverna identifiera huvudbudskapet.

<p>- Gå igenom s.29 tillsammans. - Titta på tankekartan gemensamt och samtala om begreppen utseende och egenskaper. - Fråga om det finns något mer att skriva om Pippi. Fick Cesar med allt?</p> <p>Övernattning kap. 18 - Samtala om kapitlet i läseboken (olika samtalsämnen listas). - Förklara begrepp och fraser (förslag på dessa finns).</p>	<p>- Fråga om det finns något mer att skriva om Pippi. Fick Cesar med allt? - Förslag på att arbeta vidare, samla adjektiv ut elevernas personbeskrivningar på tavlan. Vilka var vanligast? Var det något ord som bara en använde? - Förslag på att arbeta vidare, eleverna skriver personbeskrivningar som ger mer specifik information om personen för varje mening – av typen ”bit för bit” som finns i många tidningar. - Låt eleverna läsa upp sin ”bit för bit” beskrivningar och låt de kamraterna gissa vem det handlar om.</p> <p>Läsbro: - Gå igenom läsbron tillsammans. Prata om hur den kan användas för att skriva en berättelse. Läs s.32 tillsammans. - Gå igenom exemplet tillsammans.</p> <p>Jämföra berättelser och karaktärer: - Gå tillsammans igenom Venndiagram och dess användning. - Använd Venndiagrammet för att jämföra andra berättelser ni läst. - Låt eleverna jämföra sig själva med en karaktär från <i>Nyckeln till skatten</i> med hjälp av Venndiagrammet. - Förslag på att arbeta vidare, använd Venndiagrammet för att jämföra en berättelses filmversion med bokversion.</p>	<p>Läsbro: - Låt eleverna fundera över vad deras berättelse ska handla om. - Låt eleverna fundera ut händelseförlopp med inledning, handling och avslutning och sedan fylla i läsbron. - De använder läsbron som stöd när de skriver berättelsen på s.35. - Vid bearbetning av sin egen text kan de ta hjälp av kamrater och läraren.</p> <p>Övernattning kap. 18 - Förslag på att arbeta vidare, skriv rymdberättelser. - Förslag på att arbeta vidare, läs fantasyberättelser om rymden.</p>	
---	--	--	--

livet i Bokstavslandet
– kap 3B

Arbetsbok s. 26–29

Lärrarhandledning
s. 40–44

	<ul style="list-style-type: none"> - Förslag på att arbeta vidare, lägg till en tredje cirkel för att jämföra med en tredje bok. Övernattning kap. 18 - Förslag på att arbeta vidare, ta reda på mer om rymden. - Förslag på att arbeta vidare, gör en rymdutställning. - Förslag på att arbeta vidare, läs om månfärderna. 			
	<ul style="list-style-type: none"> - Skriv egna frågor till Ljubas saga. - Låt en kompis svara på dina frågor. - Rita hur du tror att kojan såg ut. - Vad tror du hände med mannen, kvinnan och fjäriken sedan? - Fyll i orden i lucktexten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Korsord - Vad betyder ordet paff? 	<ul style="list-style-type: none"> - Planera en egen berättelse. Skriv nyckelord i rutorna. - Vilken rubrik skulle passa din berättelse? - Hur ska din huvudperson eller dina huvudpersoner se ut? Rita i rutan - Skriv din berättelse på papper eller dator. Använd din planering. 	
	<ul style="list-style-type: none"> - Eleverna delas in i en grupp med sex elever. Parvis skriver de två meningar till varje sekvensbild (s. 96). De roterar så att alla skriver två meningar till alla fyra bilder. När de kommer till en bild där någon skrivit fyller de på men får inte skriva samma. - Använd de olika lässtrategierna i helklass (exempel på frågor finns). - Repetera och läs B-kapitlet en gång till, parvis eller enskilt 	<ul style="list-style-type: none"> - Prata om deras erfarenheter med denna typ av text och hur de brukar vara strukturerade. - Samtala om betydelsen av orden versaler och konsonanter och ge exempel på tavlan. - Högläs texten, gör en notering i boken när en elev räcker upp handen. Stanna när ett naturligt stop uppstår för att diskutera. - Använd de olika lässtrategierna i helklass (exempel på frågor finns). - Saga i remsor. Skriv lika många meningar som elever och klipp isär meningarna. Dela ut en remsa till 	<ul style="list-style-type: none"> - Fyll i ett berättelseschema tillsammans. - Ni kan också göra en stödmall för berättande text och sätta upp på väggen. - Ta upp berättelseschemat och planera tillsammans med eleverna vem eller vilka det handlar om, var de är och vad de gör i början av berättelsen. - Fundera tillsammans ut ett problem och hur de ska lösa det. - Kom på en avslutning tillsammans. 	<ul style="list-style-type: none"> - Läs rubriken och titta på bilder. Förutspå vad texten kommer handla om och samtala om vad för slags text det kan vara.

	<p>varje elev, eleven mumlar sin mening medan den går runt i klassrummet. De får säga sin mening irriterat, misstänksamt och osäkert. Eleverna stannar och blundar. De läser sin mening en i taget, när det finns en lucka tar nästa över. Kanske läses meningarna upp i den ordning de läst eller så gör de inte det.</p> <p>(Språkaktivitet)</p> <p>- Hitta på en saga genom att börja med en mening och låta en elev fortsätta med en eller två meningar. Fortsätt ringen runt. (språkaktivitet)</p> <p>- Samtala om uttrycket <i>om du möter någon med ett leende – ge dem ett av dina.</i> (temaaktivitet)</p> <p>- Låt eleverna måla en bild till uttrycket och skriva med fina bokstäver. (temaaktivitet)</p> <p>- Samtala om arbetsro och vilka regler som ska finnas i klassrummet. Sammanfatta och dokumentera. (temaaktivitet)</p>		
ABC-klubben – kap 6 <i>Arbetsbok s. 16–17</i>	<p>1. Var har ABC-klubben sitt möte?</p> <p>2. Skriv av de formuleringar i texten på sidan 4 som beskriver lokalen.</p> <p>4. Vad passar ihop med vem? Läs påståendena och skriv in siffrorna i rutorna under rätt person. Hur tror du att Ingjald och Birger såg ut? Rita.</p>	<p>3. Kartan i boken "Vår lilla stad genom tiderna" (sidan 47) visar hur området såg ut förr i tiden. Jämför den gamla kartan med bilden på sidan 4–5. Känner du igen dig? Hur ser de här platserna ut på den gamla kartan? Rita (kyrkan, sjön, ödehuset och kullen vid fotbollsplanen).</p>	
<i>Språknycklar s. 15–26</i>	<p>Att läsa och skriva faktatext:</p> <p>- Beas arbetsgång fungerar som en modell för hur ett arbete med en</p>		<p>Läs och skriv faktatext:</p> <p>- Vilket djur väljer du?</p>

Lärrarhandledning
s. 38–46 + 97–99

<p>faktatext kan se ut. Gå igenom sidorna tillsammans i klassen eller i mindre grupper. Låt gärna eleverna hjälpa Bea att fylla i den sista rutan i diagrammet.</p> <p>Att ta reda på fakta genom att undersöka: - Sams arbetsgång fungerar om en modell för hur ett undersökande arbete kan se ut. Gå igenom sidorna tillsammans i klassen eller i mindre grupper.</p>		<p>- Fyll i de första rutorna i VÖL-diagrammet. - Fyll i tankekartan med de nyckelord du hittar. I cirkeln i mitten skriver du vilket djur det handlar om. - Använd din tankekarta och skriv en egen faktatext. Rita en bild. - Berätta om ditt djur för en kamrat. - Vad har du lärt dig? Fick du reda på allt du ville? Fyll i den sista rutan i VÖL-diagrammet på sidan 18.</p> <p>Gör en undersökning: - Vad väljer du att undersöka? - Fyll i de första rutorna i VÖL-diagrammet. - Gör en tankekarta med fakta du tar reda på om ditt föremål. I cirkeln skriver du vad det är du undersöker. - Använd din tankekarta och skriv en egen faktatext. Rita en bild. - Berätta om ditt föremål för en kamrat eller för klassen. - Vad har du lärt dig? Fick du reda på allt du ville? Fyll i den sista rutan i VÖL-diagrammet på sidan 23.</p>	
<p>Vår lilla stad genom tiderna kap. 6): - Samtala om kapitlet i läseboken (olika samtalsämnen listas). - Förklara begrepp och fraser (förslag på dessa finns).</p>	<p>Faktatext - Arbeta gemensamt med introduktionssidan. Samtala om vad en faktatext är. Vad är fakta? När läser vi faktatexter? Har eleverna skrivit faktatexter innan? - Läs igenom målen med eleverna och förbered dem för arbetet.</p>	<p>Elevernas eget arbete: - Fyll i de två första spalterna i VÖL-diagrammet. - Fundera och fyll i Hur-rutan. - Hjälpt eleverna hitta lämpliga texter om sina djur. - Be eleverna läsa rutan ”Att läsa faktatext” på s.18.</p>	

	<p>- Efter genomgång arbetar eleverna enskilt eller i par med sida 18–20 i språknycklar.</p> <p>Att läsa och skriva faktatext:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom s. 16–17 tillsammans. - Ha även en genomgång tillsammans där ni tittar på hur Bea gjorde när hon skrev en faktatext. <p>Läs tillsammans igenom Beas text och fyll i sista rutan i VÖL-diagrammet, <i>lärt mig</i>.</p> <p>Elevernas eget arbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - När elever skrivit sin faktatext delas de in i par eller mindre grupper och berättar om sina djur. De kan välja att läsa direkt från texten eller berätta fritt från tankekartan. <p>Att ta reda på fakta genom att undersöka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gemensam genomgång av s.21–22. - Hjälp eleverna hitta lämpliga föremål att undersöka och uppmana dem att ta reda på så mycket de kan om sitt föremål. - Berätta för en klasskamrat eller klassen om sin faktatext. Använd gärna digitala verktyg för att presentera. <p>- Förslag att arbeta vidare med, samtal om källkritik. Är allt sant bara för att det står i en bok? Varje text har en avsändare. Finns det texter som är mer ”pålitliga” än andra?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fyll i tankekartan på s.19. - Utgå ifrån tankekartan och skriv faktatexten på s.20. - Avsluta med att fylla i <i>lärt mig</i>-rutan i VÖL-diagrammet <p>Att ta reda på fakta genom att undersöka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - När eleverna valt föremål fyller de i VÖL-diagrammet. - Funderar på hur de ska gå tillväga med sin undersökning. - Genomför undersökningen och fyll i tankekartan. - Skriv en faktatext med stöd av nyckelorden i tankekartan. - Reflektera över vad de lärt sig och fylla i sista rutan i VÖL-diagrammet. 	
--	--	--	--

Livet i Bokstavslandet

– kap 5B

Arbetsbok s. 42–45

Lärrarhandledning
s. 58–61

	<ul style="list-style-type: none">- Hur kom universum till? Använd nyckelorden i rutan och skriv meningar till varje bild.- Läs texten om hur jorden snurrar på sidan 64 i Läseboken. Ordna orden i rätt ordning och skriv meningar.- Skriv tre frågor till texten i kapitel 5B. Börja med frågeorden Hur eller Varför.- Låt en kompis svara på dina frågor.- Använd nyckelorden i rutan och skriv meningar.	<ul style="list-style-type: none">- Lös korsordet- Rita den bild du får i huvudet när du tänker på en stjärnbild.- Välj en av rubrikerna i rutan eller hitta på en egen.- Läs en faktatext om det ämne du valt och samla nyckelord från texten.	<ul style="list-style-type: none">- Skriv din förklarande text. Rita en bild som passar till texten	
	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none">- Berätta att detta är en förklarande text och förklara vad det innebär.- Har eleverna något de önskar veta om universum, Big Bang, jorden, månen, stjärnorna eller stjärnfall? Fyll i VÖL-tabellen (reportern).- Uppmana eleverna att reagera på nya ord och uttryck genom att räcka upp handen under läsningen (detektiven).- Läs texten högt med inlevelse. <p>Notera i boken när eleverna räcker upp handen och läs till ett naturligt stopp innan diskussion om nya ord eller uttryck.</p> <ul style="list-style-type: none">- Plocka ut nyckelord vid stoppen och skriv in dem i <i>lärt mig</i>-rutan i VÖL-tabellen.- Sammanfatta texten ni läst utifrån nyckelorden ni skrivit ner (cowboyen).	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none">- Arbete med digital intro innan läseboken.- Förberedd en VÖL-tabell på tavlan. Fyll i <i>vet</i>-rutan tillsammans efter ni har läst rubriker och bildtexter samt tittat på bilderna. (spågumman)- Fråga eleverna om de kan beskriva sina inre bilder de får när de tänker på stjärnfall (konstnären).- Bestäm tillsammans när och hur ni ska hitta svaren på de frågor de inte fått svar på.- Diskutera vilken nytta VÖL-tabellen har.- Arbete med digital intro, efter läseboken och innan arbetsboken.- Enskilt arbete med arbetsboken. <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none">- Arbete med digital intro.- Studera framsidan av en faktatext. Träna begreppsbildning och att uttala	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none">- Anteckna vad som är typiskt för förklarande text, gör gärna en stödmall och ha uppe i klassrummet. <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none">- Skapa en förklarande text tillsammans på en dator med storbild så eleverna kan se och vara delaktiga.- Skriv en egen förklarande text. Antingen själv eller parvis.	

<p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Repetera kapitlet i boken enskilt, i par eller mindre grupper. - 36-leken. Eleverna gör 36 frågekort om rymden som lamineras och häng upp (i skogen). Se till att ha facit och en stor tärning. Dela upp klassen i grupper om 3–5. Alla grupper ska ha ett lockrop. Gruppen slår sitt starttal och får leta upp kortet med den siffran, de använder lockropet för att få ditt lagkamraterna. De redovisar svaret för läraren och får då slå tärningen igen. De adderar det talet med det tidigare och gör likadant igen. Målet är att ta sig till 36. (temaaktivitet) 	<p>frågor. Börja med frågeorden hur och varför. Upptäck tillsammans att svaren kan finnas i boken (språkaktivitet).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ta fram skönlitterära och faktaböcker och låt eleverna sortera i olika högar. Hur sorterar de? Vilka texttyper kan de hitta? (språkaktivitet). - Jämför kapitel 5A och 5B med hjälp av ett Venndiagram. - Samtala om uttrycket <i>du är modigare än du vet, starkare än du tror och klokare än du förstår</i>. Vad betyder det? Vad tänker eleverna på? (temaaktivitet). - Eleverna ritlar en bild till uttrycket och skriver det med fina bokstäver (temaaktivitet). - Arbeta med värdegrund. Samtala om att vi är bra på olika saker och att vi är i skolan för att lära. Samtala även om vad som krävs för att klara av att göra sitt bästa. Diskutera sömn, mat och motivation. <p>Levandegör IUP-arbetet genom att eleverna får en IUP-bok där eleverna kan skriva i vilka mål de behöver träna på och när de tränat. Fyll även i <i>du kan</i>-sidorna i arbetsboken (temaaktivitet).</p>		
---	---	--	--

8.3 Bilaga 3 - Kategorisering enligt om uppgiften ska arbetas med enskilt eller tillsammans

	Enskilt	Tillsammans
ABC-klubben – kap 18		
<i>Arbetsbok s. 40– 41</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hur kommer det sig att Asta och Bea oftast sover över hemma hos Bea, när de sover hos varandra? 2. Den här kvällen berättar Bea äntligen sanningen om varför hon inte vill åka med på fotbollsturneringen. Vilken var anledningen? 3. Bea berättar också om när hon sov hos sin moster Janna. Skriv och berätta vad som hände. 4. Har du sovit borta någon gång eller har du läst en annan berättelse om någon som sovit borta? Vad hände? 5. I kapitlet kan du läsa om Aastas och Beas fantasier om rymden. Låtsas att det finns liv på en annan planet ute i rymden. Här får du själv fantisera. Planeten heter... Så här ser det ut där... De här varelserna lever där... 6. Rita hur det ser ut på din fantasiplanet. 	
<i>Språknycklar s. 27–37</i>	<p>Berättelsekarta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs en berättelse. Fyll i berättelsekartan. <p>Personbeskrivning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gör först en tankekarta. Använd rubrikerna och fundera på hur din figur är. Fyll gärna på med fler rubriker. - Använd din tankekarta och skriv en personbeskrivning. Rita en bild. - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? Använd checklistan här intill och ändra i texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare. <p>Skriv en berättelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nu ska du få skriva en egen berättelse. Tänk först igenom vad den ska handla om. Förbered dig genom att fylla i läsbron. - Använd din läsbro och skriv berättelsen på nästa sida. - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? Använd checklistan här intill och ändra i texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare. 	<p>Personbeskrivning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom sidan tillsammans i klassen eller i mindre grupper. - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? Använd checklistan här intill och ändra i texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare. - Låt eleverna läsa upp sina berättelser för varandra. <p>Läsbro:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inled gärna med att läsa sagan högt och låt barnen hjälpas åt med att identifiera huvudbudskapet. - Samtala om vilket eller vilka huvudbudskap berättelsen om bockarna Bruse har. Skriv. <p>Skriv en berättelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Läs igenom din text. Fick du med allt från tankekartan? Använd checklistan här intill och ändra i texten tills du är helt nöjd. Ta hjälp av kamrater, ordlista och din lärare. - Låt eleverna läsa upp sina berättelser för varandra.

<p>- Rita en bild till berättelsen.</p> <p>Jämföra berättelser och karaktärer: - Välj någon av karaktärerna i <i>Nyckeln till skatten</i> att jämföra dig själv med. Fyll i Venndiagrammet.</p>	<p>Jämför berättelser och karaktärer: - Låt eleverna presentera sina jämförelser för varandra. Använd Venndiagram för att jämföra berättelser ni läst.</p>
<p>Berättande text: Berättelsekartan: - Eleverna väljer en berättelse, gärna bilderböcker och låt eleverna välja olika så inte alla har samma. - Fyll i nyckelord i berättelsekartan. - Öva på att återberätta med hjälp av nyckelord. - Förslag på att arbeta vidare, låt eleverna fylla i berättelsekartor efter andra böcker eller som underlag till att skriva egna berättelser.</p> <p>Personbeskrivningar: - Eleverna gör en tankekartan som de sedan använder för att göra en personbeskrivning - Förslag på att arbeta vidare, eleverna skriver personbeskrivningar som ger mer specifik information om personen för varje mening – av typen ”bit för bit” som finns i många tidningar.</p> <p>Läsbro: - Låt eleverna fundera över vad deras berättelse ska handla om. - Låt eleverna fundera ut händelseförlopp med inledning, handling och avslutning och sedan fylla i läsbron. - De använder läsbron som stöd när de skriver berättelsen på s.35. - Eleverna läser igenom sin text och funderar på om de fått med allt från läsbron. De använder checklisten och ändrar tills de är nöjda.</p> <p>Jämföra berättelser och karaktärer: - Låt eleverna jämföra sig själva med en karaktär från <i>Nyckeln till skatten</i> med hjälp av Venndiagrammet.</p> <p>Övernattning kap. 18 Förslag på att arbeta vidare, - Ta reda på mer om rymden, läs om månfärderna, skriv rymdberättelser, läs fantasyberättelser om rymden.</p>	<p>Berättande text: - Gå igenom introduktionssidan tillsammans och samtala om vad som utmärker en berättande text och relatera till elevernas tidigare erfarenheter av berättande text. Gå igenom målen och berätta om vad som kommer komma i kapitlet.</p> <p>Berättelsekartan: - Läs en berättelse högt för eleverna. - Ta fram berättelsekartan och förklara hur den används och samtala om begreppen karaktärer, miljö, problem och lösning. - Fyll tillsammans i berättelsekartan. - Låt eleverna parvis återberätta sagan för varandra. Påminn om att det är viktigt att vara tydlig, sammanhängande och få fram budskapet samt att vara en aktiv lyssnare. - Låt eleverna återberätta sin enskilda berättelse inför klassen eller i små grupper. - Förslag på att arbeta vidare, fyll i berättelsekartan gemensamt eller i mindre grupper efter en film eller en högläsningbok.</p> <p>Personbeskrivning: - Gå igenom s.29 tillsammans. - Titta på tankekartan gemensamt och samtala om begreppen utseende och egenskaper. - Fråga om det finns något mer att skriva om Pippi. Fick Cesar med allt? - Låt eleverna läsa upp sina beskrivningar för varandra - Förslag på att arbeta vidare, samla adjektiv ut elevernas personbeskrivningar på tavlan. Vilka var vanligast? Var det något ord som bara en använde? - Låt eleverna läsa upp sin ”bit för bit” beskrivningar och låt de kamraterna gissa vem det handlar om.</p>

<p>Livet i Bokstavlandet – kap 3B</p>		<p>Läsbro: - Gå igenom läsbron tillsammans. Prata om hur den kan användas för att skriva en berättelse. Läs s.32 tillsammans. - Läs sagan om de tre bockarna bruse och låt eleverna identifiera huvudbudskapet. - Vid bearbetning av sin egen text kan de ta hjälp av kamrater och läraren.</p> <p>Jämföra berättelser och karaktärer: - Gå tillsammans igenom Venndiagram och dess användning. - Gå igenom exemplet tillsammans. - Använd Venndiagrammet för att jämföra andra berättelser ni läst. - Förslag på att arbeta vidare, använd Venndiagrammet för att jämföra en berättelses filmversion med bokversion. - Förslag på att arbeta vidare, lägg till en tredje cirkel för att jämföra med en tredje bok.</p>
<p><i>Arbetsbok s. 26– 29</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Korsord - Vad betyder ordet paff? - Skriv egna frågor till Ljubas saga. - Rita hur du tror att kojan såg ut. - Vad tror du hände med mannen, kvinnan och fjärilen sedan? - Fyll i orden i lucktexten. - Planera en egen berättelse. Skriv nyckelord i rutorna. - Vilken rubrik skulle passa din berättelse? - Hur ska din huvudperson eller dina huvudpersoner se ut? Rita i rutan - Skriv din berättelse på papper eller dator. Använd din planering. 	<ul style="list-style-type: none"> - Låt en kompis svara på dina frågor.
<p><i>Lärohandledning s. 40–44</i></p>	<p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Repetera och läs B-kapitlet en gång till, enskilt. - Låt eleverna måla en bild till uttrycket och skriva med fina bokstäver. (temaaktivitet) 	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbeta med digital intro. - Läs rubriken och titta på bilder. Förutspå vad texten kommer handla om och samtala om vad för slags text det kan vara. - Prata om deras erfarenheter med denna typ av text och hur de brukar vara strukturerade.

- Samtala om betydelsen av orden versaler och konsonanter och ge exempel på tavlan.
- Högläs texten, gör en notering i boken när en elev räcker upp handen. Stanna när ett naturligt stop uppstår för att diskutera.
- Eleverna delas in i en grupp med sex elever. Parvis skriver de två meningar till varje sekvensbild (s. 96). De roterar så att alla skriver två meningar till alla fyra bilder. När de kommer till en bild där någon skrivit fyller de på men får inte skriva samma.
- Fyll i ett berättelseschema tillsammans.
- Ni kan också göra en stödmall för berättande text och sätta upp på väggen.
- Använd de olika lässtrategierna i helklass (exempel på frågor finns).
- Arbete med digital intro.

Vecka 4

- Repetera och läs B-kapitlet en gång till, parvis.
- Arbete med digital intro.
- Ta upp berättelseschemat och planera tillsammans med eleverna vem eller vilka det handlar om, var de är och vad de gör i början av berättelsen.
- Fundera tillsammans ut ett problem och hur de ska lösa det.
- Kom på en avslutning tillsammans.
- Saga i remsor. Skriv lika många meningar som elever och klipp isär meningarna. Dela ut en remsa till varje elev, eleven mumlar sin mening medan den går runt i klassrummet. De får säga sin mening irriterat, misstänksamt och osäkert. Eleverna stannar och blundar. De läser sin mening en i taget, när det finns en lucka tar nästa över. Kanske läses meningarna upp i den ordning de läst eller så gör de inte det. (Språkaktivitet)
- Hitta på en saga genom att börja med en mening och låta en elev fortsätta med en eller två meningar. Fortsätt ringen runt. (språkaktivitet)
- Samtala om uttrycket *om du möter någon med ett leende – ge dem ett av dina*. (temaaktivitet)
- Samtala om arbetsro och vilka regler som ska finnas i klassrummet. Sammanfatta och dokumentera. (temaaktivitet)

<p>ABC-klubben – kap 6</p>		
<p><i>Arbetsbok s. 16– 17</i></p>	<p>1. Var har ABC-klubben sitt möte? 2. Skriv av de formuleringar i texten på sidan 4 som beskriver lokalen. 3. Kartan i boken ”Vår lilla stad genom tiderna” (sidan 47) visar hur området såg ut förr i tiden. Jämför den gamla kartan med bilden på sidan 4–5. Känner du igen dig? Hur ser de här platserna ut på den gamla kartan? Rita (kyrkan, sjön, ödehuset och kullen vid fotbollsplanen). 4. Vad passar ihop med vem? Läs påståendena och skriv in siffrorna i rutorna under rätt person. Hur tror du att Ingjald och Birger såg ut? Rita.</p>	
<p><i>Språknycklar s. 15–26</i></p>	<p>Läs och skriv faktatext: - Vilket djur väljer du? - Fyll i de första rutorna i VÖL-diagrammet. - Fyll i tankekartan med de nyckelord du hittar. I cirkeln i mitten skriver du vilket djur det handlar om. - Använd din tankekarta och skriv en egen faktatext. Rita en bild. - Vad har du lärt dig? Fick du reda på allt du ville? Fyll i den sista rutan i VÖL-diagrammet på sidan 18.</p> <p>Gör en undersökning: - Vad väljer du att undersöka? - Fyll i de första rutorna i VÖL-diagrammet. - Gör en tankekarta med fakta du tar reda på om ditt föremål. I cirkeln skriver du vad det är du undersöker. - Använd din tankekarta och skriv en egen faktatext. Rita en bild. - Vad har du lärt dig? Fick du reda på allt du ville? Fyll i den sista rutan i VÖL-diagrammet på sidan 23.</p>	<p>Att läsa och skriva faktatext: - Beas arbetsgång fungerar som en modell för hur ett arbete med en faktatext kan se ut. Gå igenom sidorna tillsammans i klassen eller i mindre grupper. Låt gärna eleverna hjälpa Bea att fylla i den sista rutan i diagrammet.</p> <p>Läs och skriv faktatext: - Berätta om ditt djur för en kamrat.</p> <p>Att ta reda på fakta genom att undersöka: - Sams arbetsgång fungerar om en modell för hur ett undersökande arbete kan se ut. Gå igenom sidorna tillsammans i klassen eller i mindre grupper.</p> <p>Gör en undersökning: - Berätta om ditt föremål för en kamrat eller för klassen.</p>
<p><i>Lärohandledning s. 38–46 + 97–99</i></p>	<p>Faktatext: Att läsa och skriva faktatext: - Efter genomgång arbetar eleverna enskilt eller i par med sida 18–20 i språknycklar. Elevernas eget arbete:</p>	<p>Faktatext: - Arbeta gemensamt med introduktionssidan. Samtala om vad en faktatext är. Vad är fakta? När läser vi faktatexter? Har eleverna skrivit faktatexter innan? - Läs igenom målen med eleverna och förbered dem för arbetet.</p>

**Livet i
Bokstavslandet –
kap 5B**
Arbetsbok s. 42–
45

<ul style="list-style-type: none"> - Fyll i de två första spalterna i VÖL-diagrammet. - Fundera och fyll i Hur-rutan. - Hjälp eleverna hitta lämpliga texter om sina djur. - Be eleverna läsa rutan ”Att läsa faktatext” på s.18. - Fyll i tankekartan på s.19. - Utgå ifrån tankekartan och skriv faktatexten på s.20. - Avsluta med att fylla i <i>lärt mig</i>-rutan i VÖL-diagrammet <p>Att ta reda på fakta genom att undersöka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - När eleverna valt föremål fyller de i VÖL-diagrammet. - Funderar på hur de ska gå tillväga med sin undersökning. - Genomför undersökningen och fyll i tankekartan. - Skriv en faktatext med stöd av nyckelorden i tankekartan. - Reflektera över vad de lärt sig och fylla i sista rutan i VÖL-diagrammet. 	<p>Att läsa och skriva faktatext:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gå igenom s. 16–17 tillsammans. - Ha även en genomgång tillsammans där ni tittar på hur Bea gjorde när hon skrev en faktatext. <p>Läs tillsammans igenom Beas text och fyll i sista rutan i VÖL-diagrammet, <i>lärt mig</i>.</p> <p>Elevernas eget arbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - När elever skrivit sin faktatext delas de in i par eller mindre grupper och berättar om sina djur. De kan välja att läsa direkt från texten eller berätta fritt från tankekartan. - Förslag att arbeta vidare med, samtal om källkritik. Är allt sant bara för att det står i en bok? Varje text har en avsändare. Finns det texter som är mer ”pålitliga” än andra? <p>Att ta reda på fakta genom att undersöka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gemensam genomgång av s.21–22. - Hjälp eleverna hitta lämpliga föremål att undersöka och uppmana dem att ta reda på så mycket de kan om sitt föremål. - Berätta för en klasskamrat eller klassen om sin faktatext. Använd gärna digitala verktyg för att presentera. <p>Vår lilla stad genom tiderna kap. 6):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samtala om kapitlet i läseboken (olika samtalsämnen listas). - Förklara begrepp och fraser (förslag på dessa finns).
<ul style="list-style-type: none"> - Hur kom universum till? Använd nyckelorden i rutan och skriv meningar till varje bild. - Lös korsordet - Läs texten om hur jorden snurrar på sidan 64 i Läseboken. Ordna orden i rätt ordning och skriv meningar. - Skriv tre frågor till texten i kapitel 5B. Börja med frågeorden Hur eller Varför. - Rita den bild du får i huvudet när du tänker på en stjärnbild. - Använd nyckelorden i rutan och skriv meningar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Låt en kompis svara på dina frågor.

Lärarhandledning
s. 58–61

<ul style="list-style-type: none">- Välj en av rubrikerna i rutan eller hitta på en egen.- Läs en faktatext om det ämne du valt och samla nyckelord från texten.- Skriv din förklarande text. Rita en bild som passar till texten.	
<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none">- Enskilt arbete med arbetsboken. <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none">- Repetera kapitlet i boken enskilt, i par eller mindre grupper.- Skriv en egen förklarande text. Antingen själv eller parvis. <p>- Eleverna ritat en bild till uttrycket och skriver det med fina bokstäver (temaaktivitet).</p>	<p>Vecka 3</p> <ul style="list-style-type: none">- Arbete med digital intro innan läseboken.- Förberedd en VÖL-tabell på tavlan. Fyll i <i>vet</i>-rutan tillsammans efter ni har läst rubriker och bildtexter samt tittat på bilderna. (spågumman)- Berätta att detta är en förklarande text och förklara vad det innebär.- Har eleverna något de önskar veta om universum, Big Bang, jorden, månen, stjärnorna eller stjärnfall? Fyll i VÖL-tabellen (reportern).- Uppmana eleverna att reagera på nya ord och uttryck genom att räkka upp handen under läsningen (detektiven).- Läs texten högt med inlevelse. Notera i boken när eleverna räcker upp handen och läs till ett naturligt stopp innan diskussion om nya ord eller uttryck.- Plocka ut nyckelord vid stoppen och skriv in dem i <i>lärt mig</i>-rutan i VÖL-tabellen.- Fråga eleverna om de kan beskriva sina inre bilder de får när de tänker på stjärnfall (konstnären).- Sammanfatta texten ni läst utifrån nyckelorden ni skrivit ner (cowboyen).- Bestäm tillsammans när och hur ni ska hitta svaren på de frågor de inte fått svar på.- Diskutera vilken nytta VÖL-tabellen har.- Anteckna vad som är typiskt för förklarande text, gör gärna en stödmall och ha uppe i klassrummet.- Arbete med digital intro, efter läseboken och innan arbetsboken. <p>Vecka 4</p> <ul style="list-style-type: none">- Repetera kapitlet i boken enskilt, i par eller mindre grupper.- Arbete med digital intro.- Skapa en förklarande text tillsammans på en dator med storbild så eleverna kan se och vara delaktiga.- Skriv en egen förklarande text. Antingen själv eller parvis.

	<ul style="list-style-type: none">- Studera framsidan av en faktatext. Träna begreppsbyggnad och att uttala frågor. Börja med frågeorden hur och varför. Upptäck tillsammans att svaren kan finnas i boken (språkaktivitet).- Ta fram skönlitterära och faktaböcker och låt eleverna sortera i olika högar. Hur sorterar de? Vilka texttyper kan de hitta? (språkaktivitet).- Jämför kapitel 5A och 5B med hjälp av ett Venndiagram. - Samtala om uttrycket <i>du är modigare än du vet, starkare än du tror och klokare än du förstår</i>. Vad betyder det? Vad tänker eleverna på? (temaaktivitet).- Arbeta med värdegrund. Samtala om att vi är bra på olika saker och att vi är i skolan för att lära. Samtala även om vad som krävs för att klara av att göra sitt bästa. Diskutera sömn, mat och motivation. Levandegör IUP-arbetet genom att eleverna får en IUP-bok där eleverna kan skriva i vilka mål de behöver träna på och när de tränat. Fyll även i <i>du kan</i>-sidorna i arbetsboken (temaaktivitet).- 36-leken. Eleverna gör 36 frågekort om rymden som lamineras och häng upp (i skogen). Se till att ha facit och en stor tärning. Dela upp klassen i grupper om 3–5. Alla grupper ska ha ett lockrop. Gruppen slår sitt starttal och får leta upp kortet med den siffran, de använder lockropet för att få ditt lagkamraterna. De redovisar svaret för läraren och får då slå tärningen igen. De adderar det talet med det tidigare och gör likadant igen. Målet är att ta sig till 36. (temaaktivitet)
--	--